

TNS Hoffmann

Komplex versenykultúra-felmérés – 2015 A jogászok körében

Tartalom

1. Vezetői összefoglaló	3
2. Bevezető.....	6
2.1 A kutatás módszere.....	6
2.2 A minta megbízhatósága	7
2.3 A kérdőív	7
2.4 A minta összetétele	8
3. Versenyattitűd, gyakorlati piactudatosság	9
4. A Versenytörvény ismerete.....	15
4.1 Ismeretek a Versenytörvény céljáról.....	15
4.2 Ismeretek a Versenytörvény tartalmáról	18
4.3 Összesített ismereti mutató	22
4.4 A Versenytörvény szerepe a jogászok munkájában.....	23
4.5 A versenyszabályozás értékelése.....	26
5. A Gazdasági Versenyhivatal ismertsége, megítélése	27
5.1 Általános tájékozottság a GVH-val kapcsolatban.....	27
5.2 A GVH működésének ismerete	28
5.3 A GVH megítélése	33

1. Vezetői összefoglaló

A Gazdasági Versenyhivatal Versenykultúra Központja megbízásából a TNS-Hoffmann felmérést végzett több célcsoportban, köztük a jogászok körében. A kutatás célja az volt, hogy feltérképezzük a jogászok ismereteit, véleményét a Verseny törvénnyel, a GVH-val és általában a magyar versenyszabályozással, illetve piaci helyzettel kapcsolatban.

Az adatfelvétel 300 fős mintán, 15 perces kérdőívet alkalmazó, telefonos megkérdezéssel történt 2015 szeptemberében.

Versenyattitűd és gyakorlati piactudatosság

A jogászok egyre növekvő többsége, 66% (2010-ben még csak 54%) a piaci versenyt preferálja az állami szabályozással szemben, 31%-uk szerint az ideális helyzetet az állam és a piaci verseny egyensúlya jelenti, és mindössze 8%-uk tartja kívánatosnak az állami beavatkozás nagyobb súlyát, illetve kizárólagosságát.

Ezzel összhangban van az is, hogy a jelenlegi versenyt a többség (61%) az ideálisnál gyengébbnek gondolja. A három vizsgált területen: a szolgáltatások, élelmiszerek, valamint a műszaki és háztartási cikkek piacán ebben a sorrendben csökken azok aránya, akik erőteljesebb versenyt szorgalmaznának az adott piacon.

A jogászok közel fele (45%) – magánszemélyként – a „változóan piactudatos” fogyasztókhoz tartozik, 35%-uk bizonyult „következetesen piactudatos fogyasztónak”, míg 19%-uk a „nem piactudatos” kategóriába lett besorolva. A deklarált versenypártiság és a gyakorlati piactudatosság egyidejű vizsgálatából az derül ki, hogy a jogászok mintegy harmada (35%) deklaráltan egyszerre versenypárti és piactudatos is.

A versenyszabályozással kapcsolatos ismeretek, tapasztalatok

A jogászok kétötöde tudta spontán módon helyesen meghatározni a Verseny törvény célját (2010-ben még csak egynegyede). A célok ismeretének támogatott vizsgálata során viszont már több mint kilenctizedük egyetértett azzal, hogy a Verseny törvény alapvető célja a „gazdasági verseny fenntartása a különböző piacokon”. Ennél jóval kevesebben, a válaszadók kétharmada tudta csak helyesen azt, hogy „a fogyasztók tájékoztatásának biztosítása” is célja a törvénynek.

A jogászok 93%-a tudja (2010-ben még csak 87%), hogy a Verseny törvény a vállalkozások, cégek gazdasági ügyeire vonatkozóan tartalmaz előírásokat, ugyanakkor csak alig több mint egyharmaduk van tisztában azzal, hogy a törvény – a kérdésben felkínált opciók közül – kizárólag a vállalkozások gazdasági ügyeit érinti.

A Versenytörvény tiltó rendelkezéseinek ismeretét vizsgáló kérdés kapcsán a jogászok közül csupán 2% olyan akadt, aki nyolcból mind a nyolcszor eltalálta, hogy az adott esemény tilalom alá esik-e vagy sem. Igaz ugyanakkor, hogy a megkérdezettek négyötöde az állítások többségénél helyes választ adott.

A jogászok háromnegyede (2010-ben még csak kétharmada) tudja helyesen, hogy egy másik vállalkozás feletti irányítás megszerzése a tulajdonjog megszerzése nélkül is összefonódásnak minősül a Versenytörvény alapján. Azt viszont már kevesebben, mindössze a válaszadók 46%-a tartotta igaznak, hogy a részvénytársaság is beleeshet ebbe a kategóriába.

A Versenytörvény megsértésének jogkövetkezményei közül spontán módon a pénzbírságot említették a legtöbben (95%), de jelentős számú (57%) említést kapott az adott magatartástól való eltiltás is.

Egy több kérdésből képzett ismereti mutató alapján a jogászok kétötöde nagyon jól, 51%-uk pedig elég jól ismeri a Versenytörvényt. A jogszabályt gyakorlatilag egyáltalán nem ismerők nem is voltak a mintánkban. (2010-hez képest javult a célcsoport tájékozottsága.)

A megkérdezett jogászok 42%-ának volt már a Versenytörvénnyel kapcsolatos ügye, de csak 26%-uk mondta azt, hogy mélyebben is foglalkozott már a jogszabállyal. A válaszadók 26%-a igényelné azt, hogy jobban megismerhesse a Versenytörvényt (leginkább a bírók, legkevésbé a – versenyszabályozásban náluk tapasztaltabb – ügyvédek). Ismereteik bővítése érdekében a legtöbben a GVH-hoz fordulnának segítségül, de a bírók esetében a jogtárak és jogesetgyűjtemények is kiemelkedően fontos információforrások a Versenytörvényre vonatkozóan.

A versenyszabályozás megítélése a jogászok körében az elmúlt időszakban semmiképpen sem javult. Elégedetlenség elsősorban abból fakad, hogy a szabályozást túl kiegyensúlyozottnak tartják, vagyis a válaszadók kétötöde szerint a szabályozás egyes területeken túl szigorú, másokon túl megengedő.

A megkérdezettek túlnyomó része (96%) tudja azt, hogy európai uniós szinten is léteznek a Versenytörvényhez hasonló szabályok, melyek a tagállamok versenyjogi szabályozásával egymást kiegészítve működnek. Négyötödük (2010-ben még csak 72%) gondolja helyesen azt, hogy az Európai Bizottság a tagállamokban, így Magyarországon is vizsgálhat kartellügyeket, és még többen (85%) tájékozottak arról, hogy a GVH nem csak a magyar Versenytörvény, hanem az EU versenyszabályai alapján is eljárhat (és ebben is lényegesen javult a tájékozottság 2010 óta).

A Gazdasági Versenyhivatal ismertsége és megítélése

Mindössze 4% azoknak a jogászoknak az aránya, akik teljes mértékben tájékozottnak érzik magukat a GVH munkájával, hatáskörével, feladataival kapcsolatban. Kétötöd (41%) közepesre osztályozza ismeretszintjét, tízből

négyen pedig (42) bevallottan nem érzik magukat tájékozottnak a GVH-val kapcsolatban.

A jogászok szinte kivétel nélkül tudják, hogy a gazdasági erőfölénnyel való visszaélés és kartellgyanú esetén a Gazdasági Versenyhivatalhoz lehet fordulni, de csak kétharmaduk van tisztában azzal, hogy a versenyhivatal kompetenciájába tartoznak a fogyasztók megtévesztésével kapcsolatos ügyek is.

A jogászok kétharmada tudja, hogy a GVH vizsgálóinak joga van a vállalat összes iratába betekinteni, illetve minden helyiségbe belépni, egyötödük pedig úgy gondolja, hogy csak az ügyvezető vagy a jogi képviselő engedélyével végezhetik a munkájukat a vizsgálók egy vállalkozásnál.

A megkérdezettek 55%-a hallott már a GVH engedékenységi politikájáról, azaz tudja, hogy kartell feltárása esetén a GVH-val együttműködő vállalkozás mentesülhet a rá kiszabható bírság egésze vagy egy része alól. Ugyanakkor csak minden harmadik jogász (35%) értesült arról is, hogy a GVH informátorai díjra lehetnek jogosultak.

A jogászok 49%-a gondolja úgy, hogy a GVH jól vagy kiválóan végzi a munkáját, 33% adott semleges, 5%-uk pedig rossz vagy nagyon rossz értékelést. Az 1–5-ig terjedő skálán számított átlagosztályzat 3,6 (ami enyhe javulás a megelőző hullám 3,5-ös megítéléséhez képest). A megkérdezettek egyhetedede ugyanakkor nem vállalkozott a hivatal értékelésére. A GVH-ról kialakult általános kép a megalapozott döntések terén történő megítéléssel van a legszorosabb kapcsolatban.

A jogászok kétötöde (39%) gondolja úgy, hogy a GVH fellépése éppen megfelelő a megbüntetett vállalatok száma és a büntetések mértéke alapján. A kevésbé elégedettek körülbelül azonos arányban kérik számon a hivataltól a viszonylag vagy túl enyhe, illetve a viszonylag vagy túl erős fellépést.

2. Bevezető

A Gazdasági Versenyhivatal Versenykultúra Központja megbízásából a TNS Hoffmann felmérést végzett a GVH és a versenyszabályok ismertségéről, megítéléséről a lakosság, valamint a versenyhivatali munka szempontjából kiemelt csoportok (vállalkozások, jogászok, közigazgatási szakemberek, gazdasági újságírók) körében.

A GVH rendszeresen rendel meg közvélemény-kutatásokat e témában. A tanulmányban feltüntetett 2004-es és 2007-es adatok a TÁRKI felméréséből, a 2010-es eredmények a MASMI felméréséből származnak.

A kutatás fókuszában az alábbi témakörök állnak:

- versennyel kapcsolatos attitűd és fogyasztói attitűd
- verseny a saját iparágban (vállalkozóknál)
- a Versenytörvény ismertsége általában és részleteiben
- a GVH ismertsége, a GVH feladatainak, illetve hatáskörének ismerete, munkájának megítélése
- az EU-tagság versenyjogi aspektusai

Ez a tanulmány a jogászok egy speciális körének (ügyvédek, polgári bírók és vállalati jogászok) véleményét, ismereteit elemzi.

2.1 A kutatás módszere

Az adatfelvétel módja: telefonos interjúk (CATI)

Az adatfelvétel ideje: 2015. szeptember

Alapsokaság: magyarországi ügyvédek, bírók, vállalati jogászok

Minta: 300 jogász, ebből:

- 100 ügyvéd
- 100 bíró (56 polgári, 35 büntető, 9 közigazgatási/munkaügyi)
- 100 vállalati jogász

A mintavétel során tehát (a korábbi kutatásokhoz hasonlóan és az ajánlatkéréssel összhangban) aránytalan rétegzést használtunk. Az egyes szegmenseken belül egyszerű (statisztikai) véletlen mintavétellel választottuk ki a mintába kerülő jogászokat, így biztosítva a szegmenseken belüli reprezentatív mintát. Fel kell hívnunk azonban a figyelmet arra, hogy a teljes minta összetétele – az aránytalan rétegzés miatt – eltér az alapsokaság összetételétől, mivel a valóságban az ügyvédek száma jóval nagyobb, mint a bíróké, a vállalati jogászok valós száma pedig nem ismert. A teljes mintára vonatkozó megállapítások tehát nem vetíthetők rá automatikusan az alapsokaságra, a részmintákra vonatkozó

eredmények viszont reprezentatívak. Ezért ezeket minden esetben bemutatjuk a teljes minta eredményei mellett.

Az előző kutatások adataival való összehasonlításnál azt is figyelembe kell venni, hogy a bírók szegmensében a mintaösszetétel az egyes hullámokban nem volt teljesen azonos, tehát nem volt ugyanaz a polgári bírók, közigazgatási/munkaügyi bírók és büntetőbírók részaránya.

2.2 A minta megbízhatósága

Egy minta megbízhatóságát a minta konfidenciaintervallumával szokás jellemezni. Ez az érték azt mutatja meg, hogy a reprezentatív kiválasztás szabályainak betartása esetén a minta segítségével mért érték maximálisan (azaz matematikai értelemben vett elképzelhető „legrosszabb esetben”, szimmetrikus eloszlás esetén) mennyire térhet el attól a hipotetikus eredménytől, amit akkor kaptunk volna, ha nem mintát veszünk, hanem az alapsokaság minden egyes tagját megkérdeztük volna.

A teljes mintát tekintve (N=300), 95%-os megbízhatósági szinten $\pm 5,8\%$, az egyes részmintákat tekintve N=100 esetén $\pm 9,0\%$ -os konfidenciaintervallummal számolhatunk az elemzés során, azaz az értékelésnél 95%-os biztonsággal állíthatjuk, hogy a kapott eredmény maximum ekkora mértékben térhet el a célcsoport egészének véleményétől.

2.3 A kérdőív

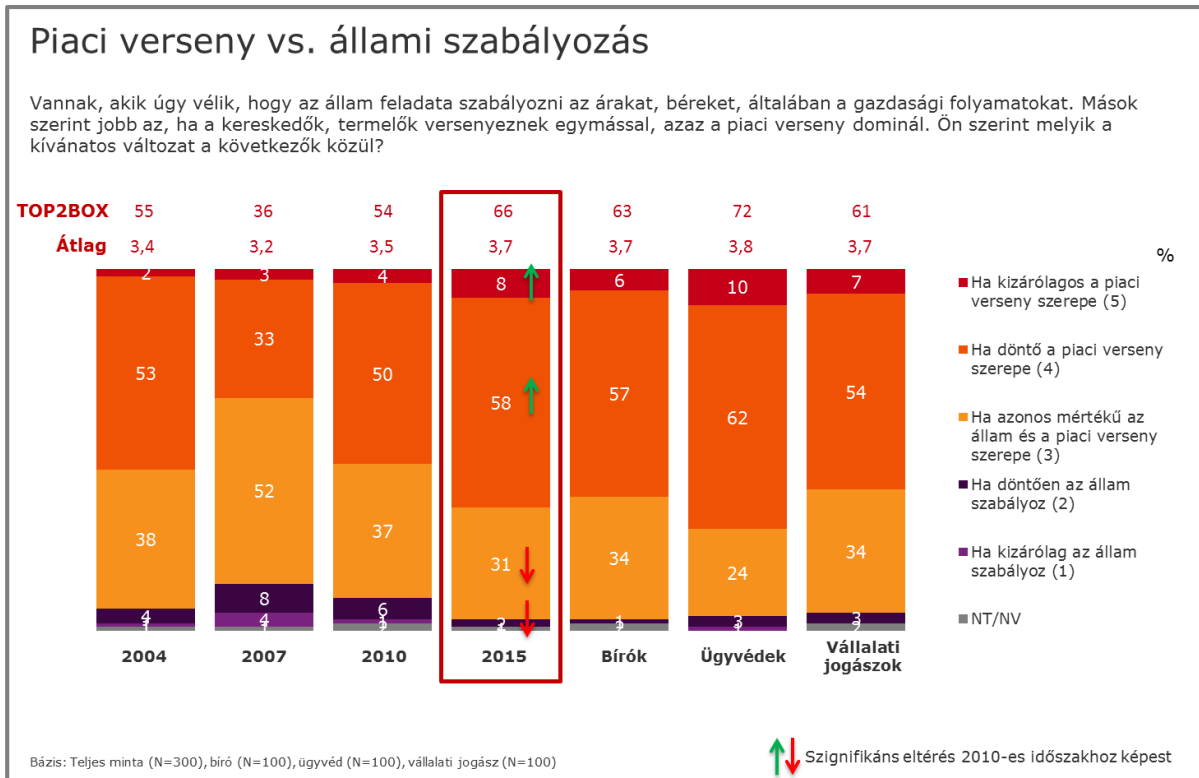
A kérdőívet a megbízó képviselőivel folytatott konzultációk során állítottuk össze. Két szempontot tartottunk szem előtt: a korábbi kutatások adataival való összehasonlíthatóságot és azt, hogy kérdéseinkre releváns válaszokat kapjunk.

2.4 A minta összetétele

	Elemzés	Részarány
Kor		
20–39 éves	84	28%
40–49 éves	84	28%
50–59 éves	57	19%
60 év vagy afelett	72	24%
NV	3	1%
Településtípus		
Budapest	96	32%
Megyeszékhely	111	37%
Város	84	28%
Község	9	3%
Gazdasági érintettség		
Fő területét jelentik a gazdasági életet érintő kérdések	66	22%
Nem fő területe, de szokott vele foglalkozni	174	58%
Nem szokott vele foglalkozni	60	20%
NT/NV	0	0%
Tapasztalat egyes területeken		
Versenyjog	66	22%
Közbeszerzések	45	15%
Fogyasztóvédelem, fogyasztói panaszok	93	31%
Közszolgáltatók	63	21%
ÖSSZESEN	300	100%
A vállalati jogászok cégének jellemzői		
A cég tulajdonviszonyai		
Teljes mértékben magyar	58	58%
Részből magyar, részből külföldi	21	21%
Teljes mértékben külföldi	5	5%
Multinacionális	15	15%
NT/NV	1	1%
Tevékenységi kör		
Ipar, bányászat	24	24%
Mezőgazdaság	5	5%
Közlekedés, szállítás, hírközlés	17	17%
Kereskedelem	26	26%
Pénzügyi szolgáltatás, biztosítás	1	1%
Egyéb	27	27%
NT/NV	0	0%
Alkalmazottak száma		
Legfeljebb 9 fős	9	9%
10–49 fős	16	16%
50–249 fős	45	45%
250 fős vagy nagyobb	27	27%
NT/NV	3	3%
ÖSSZESEN	100	100%

3. Versenyattitúd, gyakorlati piactudatosság

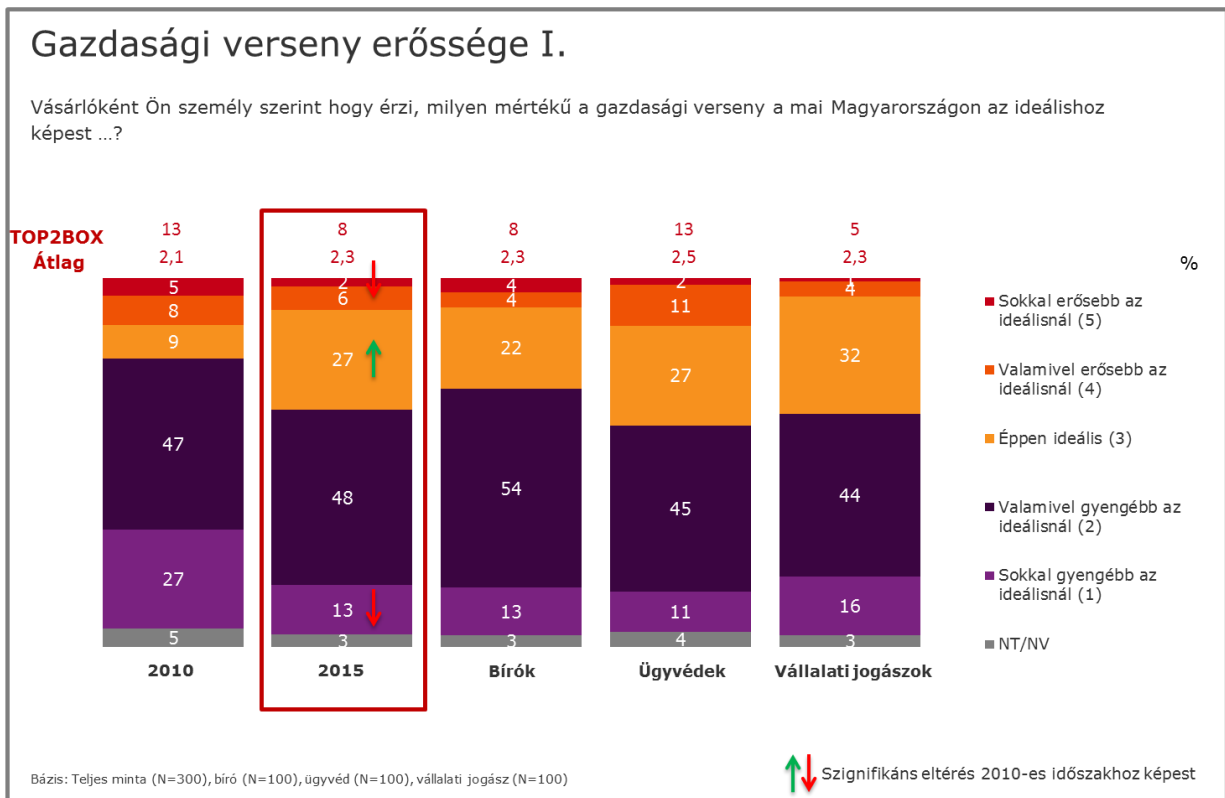
A megkérdezett jogászok egyre növekvő többsége (66%) a piaci versenyt preferálja az állami szabályozással szemben. Ezen belül a teljesen szabad, állami beavatkozástól mentes versenyt 8%-uk tartaná kívánatosnak. 31%-uk szerint az ideális helyzetet az állam és a piaci verseny egyensúlya jelenti, míg mindössze 2% látná szívesen az állami beavatkozás nagyobb súlyát, illetve kizárólagosságát.

Leginkább az ügyvédek vannak a piaci verseny mellett, igaz a bírók és a vállalati jogászok többsége is ezt támogatja.

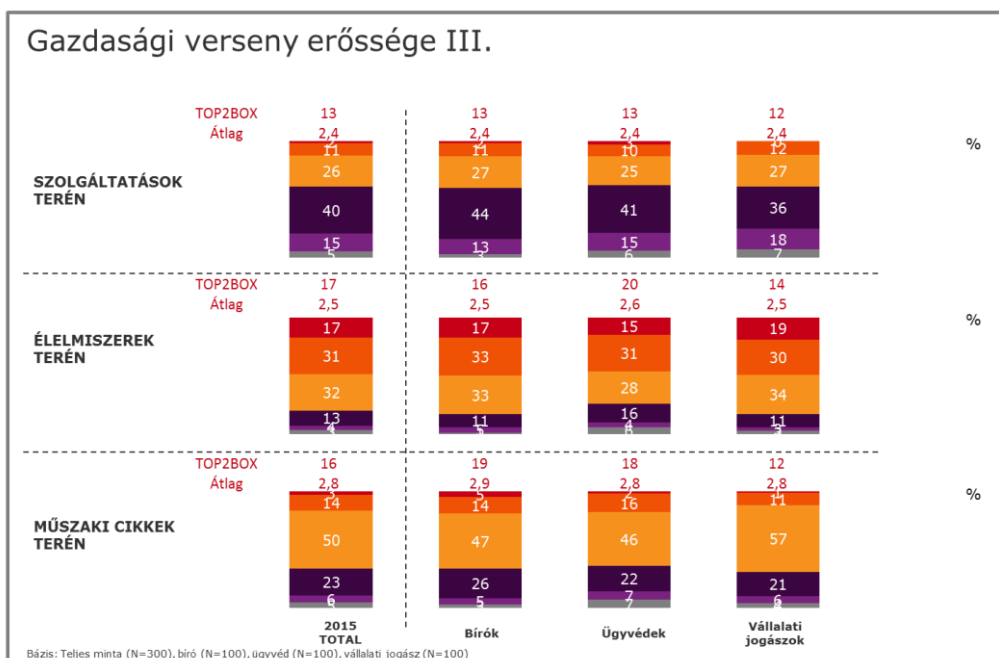
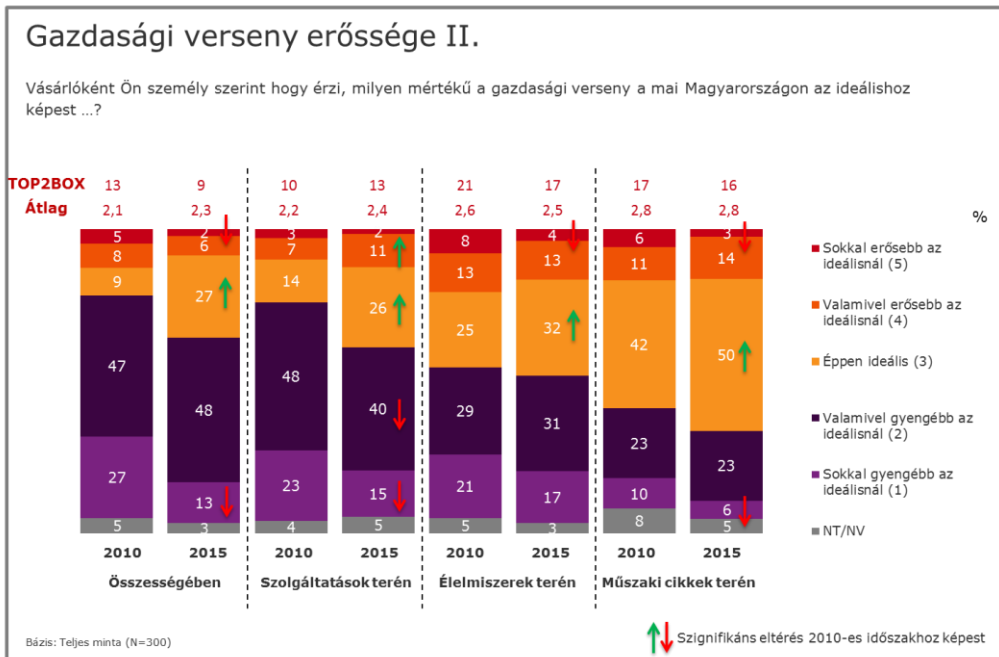
A jogászok növekvő hányada (27%) érzékeli magánemberként, vásárlóként ideális mértékűnek a versenyt. A többség (61%) ugyanakkor az ideálisnál még mindig gyengébbnek gondolja azt: közel felük (48%) szerint valamivel gyengébb, de már csak 13% szerint sokkal gyengébb. Mindössze 8% érzi úgy, hogy a verseny erősebb a kívánatosnál.

Leginkább a bírók gondolják úgy, hogy fokozottabb gazdasági versenyre lenne szükség.

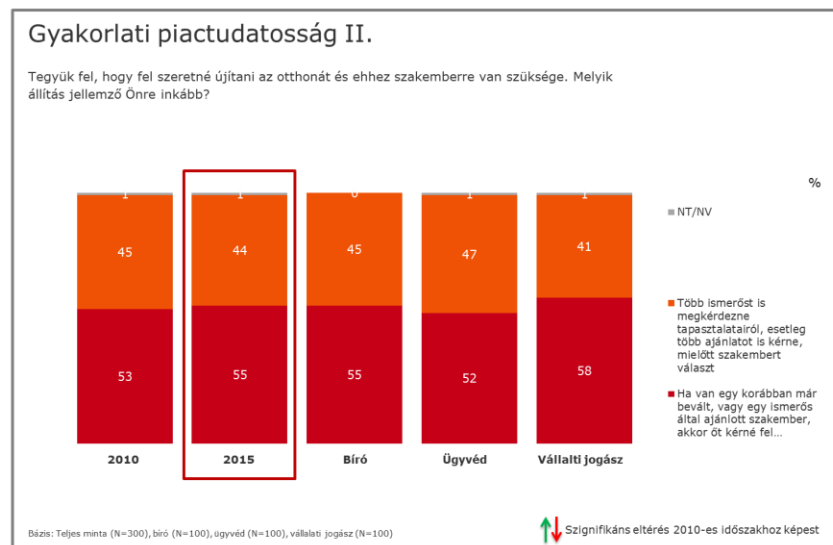
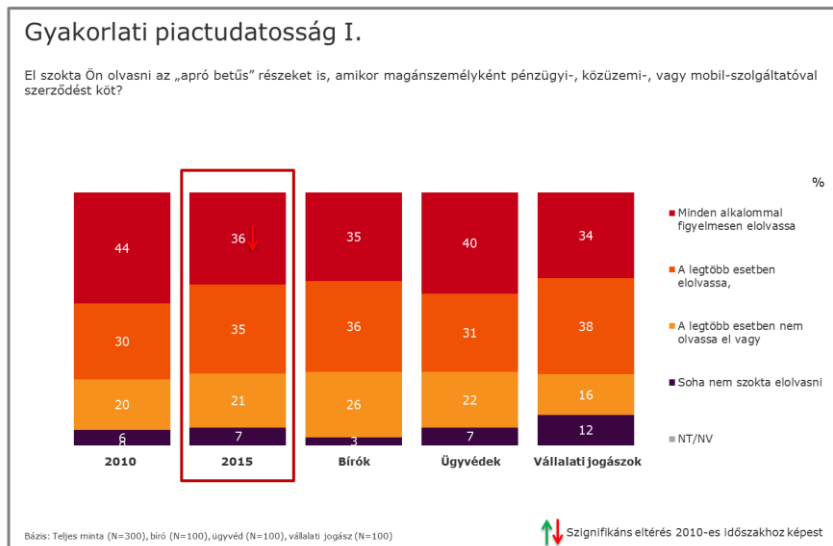
A verseny erősségének megítéléséről nemcsak összességében kérdeztük a jogászokat, hanem három konkrét terület – szolgáltatások, élelmiszerek, műszaki/háztartási cikkek – tekintetében is.

A jogászok szerint az elmúlt években mindhárom területen ideálisabbá vált a verseny. A három terület közül a jogászok a szolgáltatásoknál érzik leggyengébbnek a versenyt. Legtöbbször a műszaki cikkek versenyére mondták azt, hogy éppen ideális (a teljes minta 50%-a), de még ezen a piacon is többen látnának szívesen erősebb (29%), mintsem gyengébb (17%) versenyt.

A gyakorlati piactudatosságot – vagyis azt, hogy a válaszadó konkrét (bár hipotetikus) élethelyzetekben, fogyasztóként hogyan viselkedne, mennyire alaposan tájékozódna, illetve mennyire alapozna a versenyre – két kérdés vizsgálta. Az egyik arra kérdezett rá, hogy milyen gyakran olvassa el az „apró betűs részeket” a szerződéskötéseknél (gyakorlati tájékozódás), a másik pedig a lakásfelújítást végző szakember kiválasztásának módjához kapcsolódóan, a versennyel összefüggő attitűdöt kívánta felmérni.

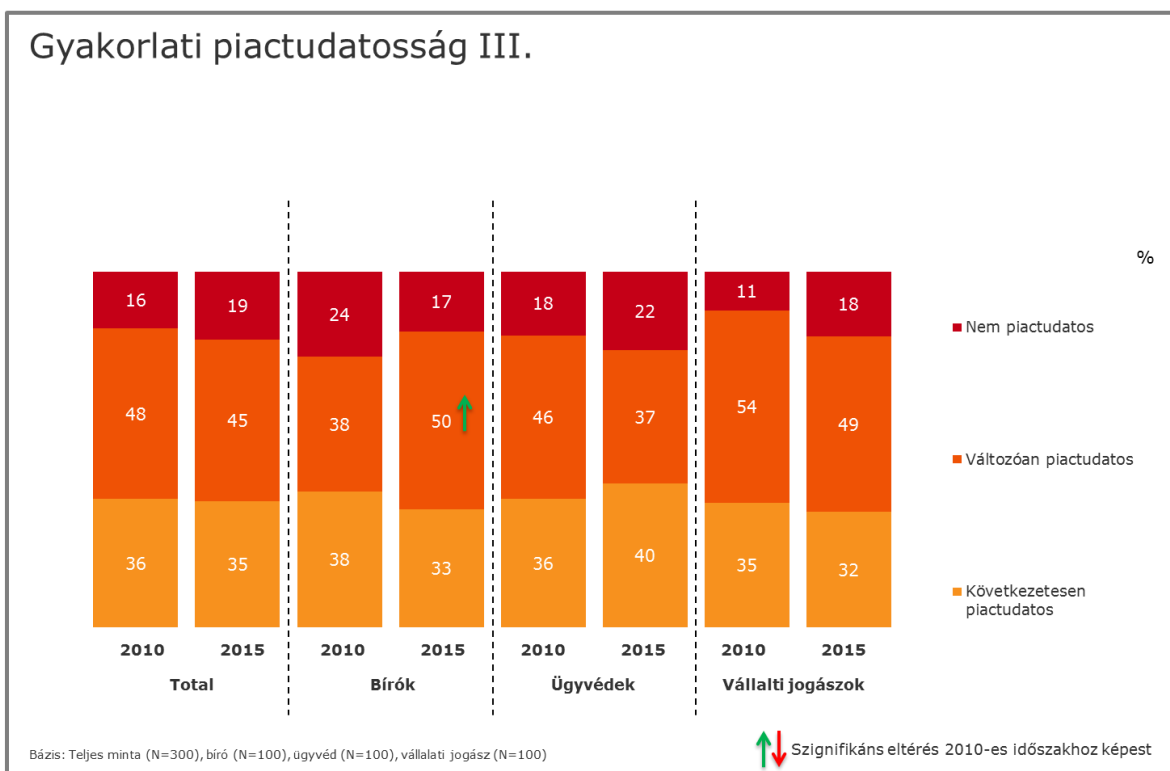
A jogászok közel háromnegyede (71%) állította azt, hogy az esetek túlnyomó többségében el szokta olvasni az „apró betűs” részeket is. Amikor pedig magánszemélyként szerződést köt egy bizonyos szolgáltatóval, közel minden második megkérdezett (45%) úgy nyilatkozott, hogy lakásfelújítás esetén több forrásból is érdeklődne, mielőtt döntene egy szakember mellett. Mindössze 7% azoknak az aránya, akik soha nem olvassák el az apró betűs részeket a szerződéskötések során.

A megkérdezett jogászokat – a fenti két kérdésre adott válaszaik alapján – három, a gyakorlati piactudatosság szerint kialakított csoportba soroltuk:

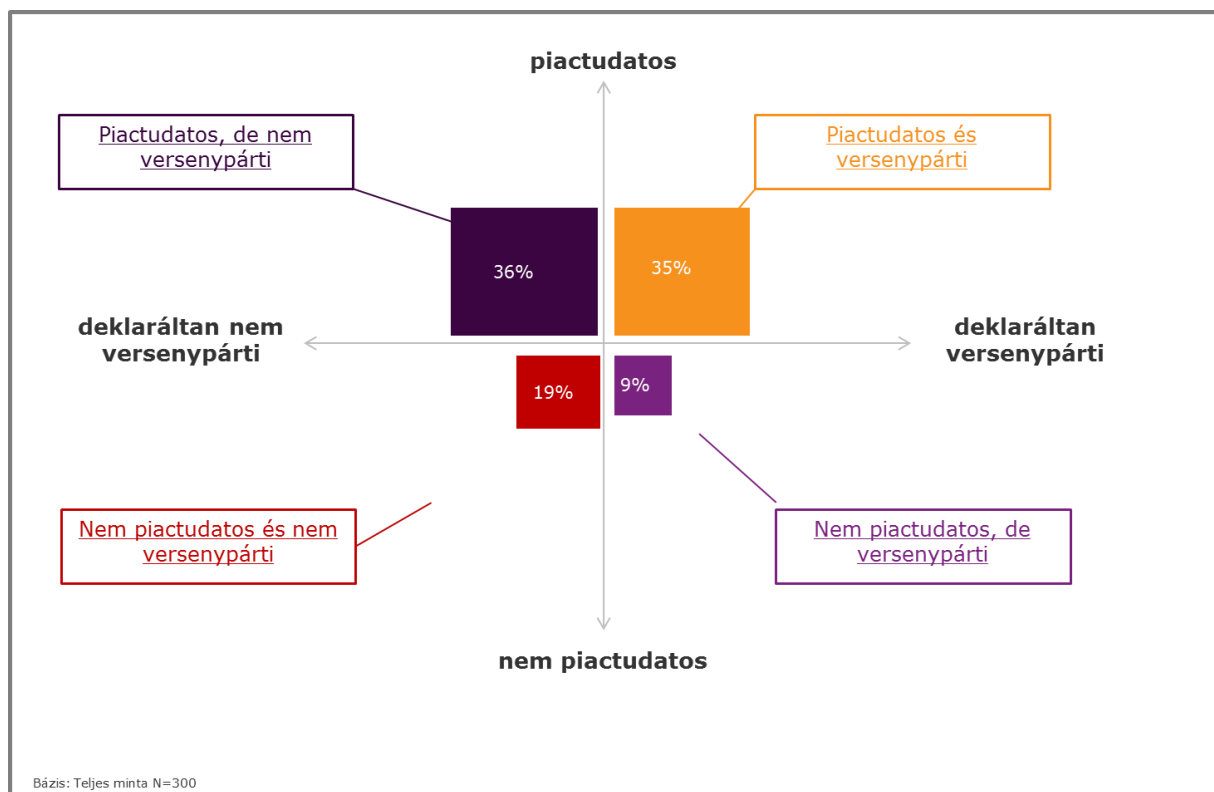
- *Következetesen piactudatos fogyasztók:* akik a legtöbb esetben, vagy minden alkalommal elolvassák az „apró betűs” részeket, ÉS a szakemberválasztásnál is alternatívákban gondolkoznak (vagyis a gyakorlatban is élnek a piacgazdaság lehetőségeivel).
- *Változóan piactudatos fogyasztók:* akik vagy (a legtöbb esetben/minden alkalommal) elolvassák az „apró betűs” részeket, VAGY a szakemberválasztás előtt alternatívákban gondolkoznak.
- *Nem piactudatos fogyasztók:* akik magánszemélyként nem próbálnak élni a verseny piacok adta lehetőséggel, illetve nem mutatnak igényt az ezeken szükséges alaposabb tájékozódásra a két kiválasztott fogyasztói döntési helyzetben; azaz többnyire nem olvassák el az apró betűs részeket a szerződéseknél, ÉS nem keresik az alternatívákat sem a szakemberek kiválasztása során.

A jogászok közül 35% bizonyult „következetesen piactudatos fogyasztónak” a fenti besorolás alapján, minden ötödik válaszadó (19%) pedig a „nem piactudatos” kategóriába sorolható.

E két dimenziót – azaz a versenyhez való „elvi” hozzáállást és a gyakorlatban tanúsított piactudatosságot – együttesen is vizsgáltuk. A gyakorlati piactudatosságot a korábbiakban már definiáltuk¹. A „deklaráltan versenypárti” kategóriába tartozás feltétele az, hogy a válaszadó kívánatosnak tartsa a piaci verseny dominanciáját, azaz azt, hogy kizárólagos vagy döntő legyen a piaci verseny szerepe a gazdasági folyamatokban.

A jogászokat e két dimenzió alapján négy különböző csoportba lehet besorolni. Ezt a következő ábra szemlélteti. A válaszadók harmada (35%) egyszerre deklaráltan versenypárti és piactudatos fogyasztó. További 36%-ra jellemző a piactudatosság, de nem jellemző a versenypártiság, tizedük (9%) pedig csak versenypártinak mondható, piactudatos fogyasztónak nem. A jogászok ötöde (19%)-a se nem piactudatos, se nem versenypárti.

¹ Ebben a felosztásban az egyszerűség kedvéért összevontuk a „változóan piactudatos” és a „nem piactudatos” kategóriákat, és „piactudatos” fogyasztónak csak a „következetesen piactudatosakat” neveztük (akik az apró betűs részeket is elolvassák, és a szakemberválasztásnál is alternatívákban gondolkoznak).

4. A Versenytörvény ismerete

Az idén is vizsgáltuk azt, hogy mennyire ismerik a jogászok a Versenytörvény tartalmát, hatókörét. A minta kialakításánál szűrőkritérium volt a Versenytörvény legalább érintőleges ismerete.

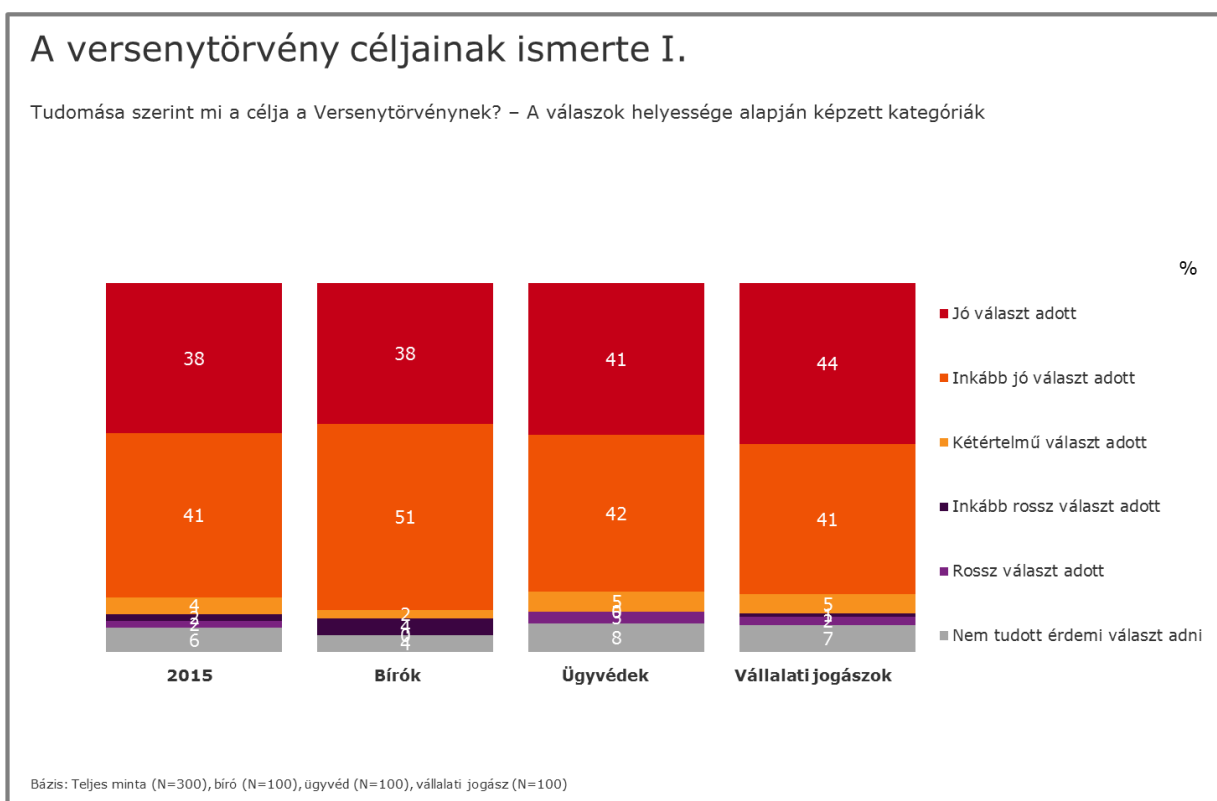
4.1 Ismeretek a Versenytörvény céljáról

A korábbi kutatásoktól eltérően idén először egy teljesen nyitott, majd egy többállításos, zárt kérdés vizsgálta a Versenytörvény céljára vonatkozó ismereteket. A nyitott kérdés szöveges válaszait utólag kódoltuk, majd ezeket a kódokat a válasz helyessége alapján 6 kategóriába csoportosítottuk (jó, inkább jó, kétértelmű, inkább rossz, rossz, illetve semmitmondó válasz). A részletesen kódolt válaszok említéseinek számát és a teljes mintára vetített százalékos arányát az alábbi táblázat mutatja

Tudomása szerint mi a Versenytörvény célja?		
Bázis: Teljes minta (N=300)	Említések száma	Százalékos arány
Helyes válaszok		
Tisztességes verseny / etikus	117	39
A hatalommal / erőfölénnyel való visszaélés megakadályozása	26	9
Fogyasztók / piaci szereplők védelme	18	6
Kartellezés megakadályozása	15	5
Uniós harmonizáció	13	4
Szabad verseny	12	4
Verseny erősítése	7	2
Kétértelmű válaszok		
Piaci verseny szabályozása	89	30
Egyenlő esély / kiegyensúlyozott verseny biztosítása	22	7
Gazdasági élet tisztasága	8	3
Piaci szereplők / magatartás kiszűrése	5	2
Inkább rossz válaszok		
Monopóliumok megakadályozása	11	4
Árak kialakításának felügyelete	5	2
Roszs válaszok		
A gazdaság fejlődésének elősegítése / jobbá tétele	6	2
Összefonódások megakadályozása	5	2
A piac és az állam közötti viszony / állami keretek, szabályok meghatározása	4	1
Semmitmondó válaszok / NT /NV		
Ennek a (jog)területnek a szabályozása	3	1
Ennek a (jog)területnek a modernizálása	3	1
Egyéb	20	7
NT/NV	23	8

A nyitottan feltett kérdésekre adott válaszok helyessége alapján csoportokba soroltuk a válaszadókat. Aki többféle választ is adott, az egy köztes kategóriába került². Ennek alapján elmondhatjuk, hogy a megkérdezett jogászok több mint kétharmada (38%) van teljes mértékben tisztában a Versenytörvény céljaival (2010-ben jóval alacsonyabb volt ez az arány). Elég nagy hányaduk (41%) adott csupán részben jó (inkább jó) választ erre a kérdésre. Olyan válaszadó, aki nem adott egyetlen jó választ sem, csak legfeljebb kétértelmű vagy teljesen rossz választ, viszonylag kevés volt (9%).

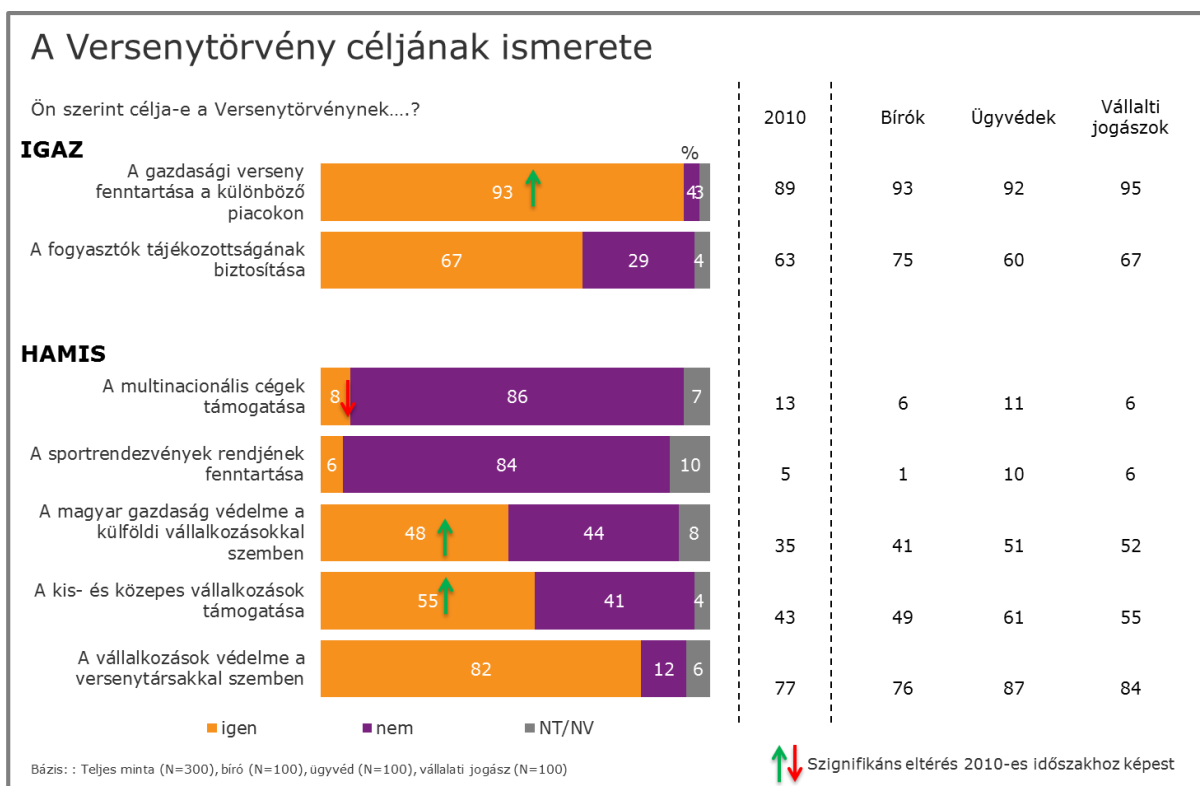
A jogászok valamivel pontosabb válaszokat adtak, mint a bírók.

² Pl. egy jó és egy kétértelmű válasz esetén az „inkább jó”, egy jó és egy rossz válasz esetén a „kétértelmű” kategóriába került.

Az egyes lehetséges célok ismeretének támogatott vizsgálatában a túlnyomó többség (93%) helyesen állította, hogy a Versenytörvény alapvető célja a „gazdasági verseny fenntartása a különböző piacokon”. Ennél jóval kevesebben, a jogászok kétharmada (67%) tudta csak helyesen azt, hogy „a fogyasztók tájékoztatásának biztosítása” is célja a törvénynek.

A téves célmeghatározások között is akadtak azonban olyanok, amelyeket sokan igaznak véltek; a megkérdezett jogászok több mint négyötöde (82%) véli úgy, hogy a törvény célja a „vállalkozások védelme a versenytársakkal szemben”, illetve több mint fele (55%) gondolja tévesen azt, hogy „a kis- és közepes vállalatok támogatása” is a Versenytörvény céljai között szerepel. A jogászok 6%-a még a sportrendezvények rendjének fenntartását is a Versenytörvény céljai közé sorolta

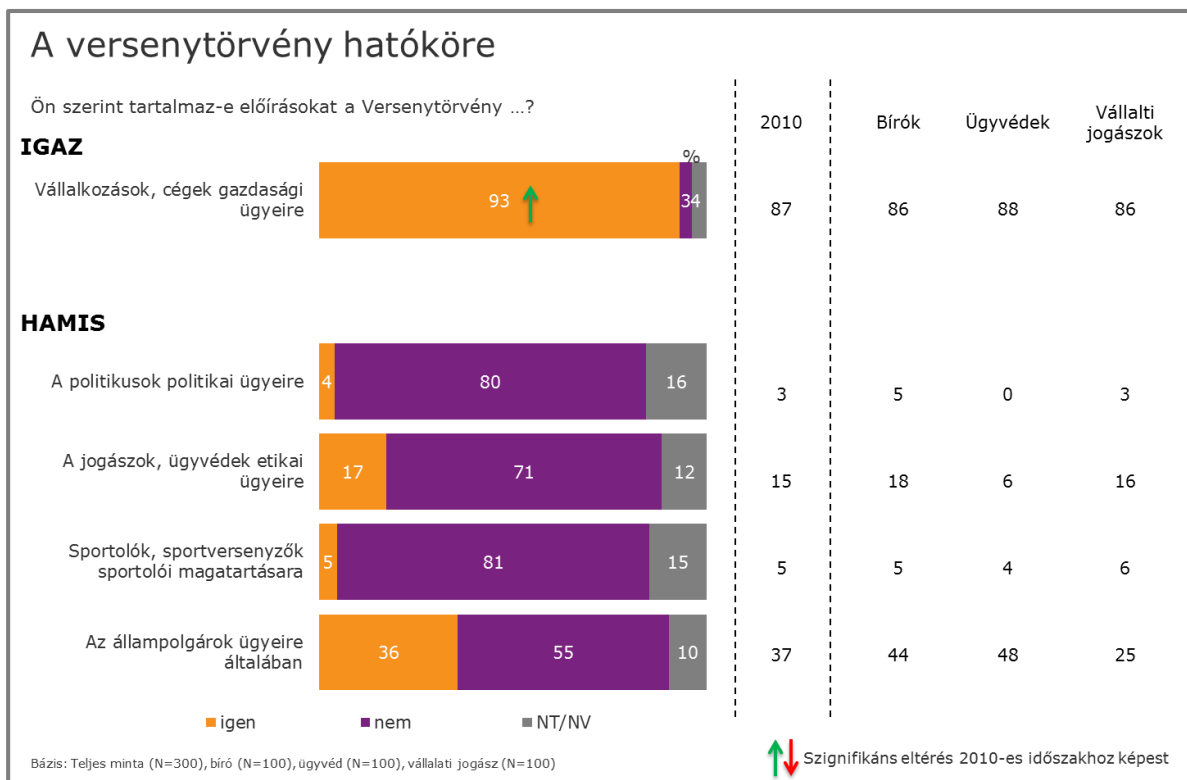

Mindössze a válaszadók 1%-a (2010-ben 4%-a) tudta mind a 7 állításra a helyes választ. Legalább négy jó választ (azaz több jó választ, mint rosszat) 74% adott (2010-ben 77%). Tehát 2010 óta kismértékben gyengült (ill. legfeljebb szinten maradt) a Versenytörvény céljainak ismerete.

Ezen a területen az ügyvédek ismeretszintje valamivel alatta marad a bírók és vállalati jogászok ismeretszintjének.

4.2 Ismeretek a Versenytörvény tartalmáról

A megkérdezett jogászok döntő többsége (93%) tudta, hogy a Versenytörvény a vállalkozások, cégek gazdasági ügyeire vonatkozóan tartalmaz előírásokat. Ugyanakkor mindössze 55%-uk van tisztában azzal, hogy az állampolgárok ügyeire általában nem vonatkozik a törvény. A mind a hat témában kizárólag jó választ adók aránya 36% volt (2010-ben 33%). Legtájékozottabbaknak a vállalati jogászok bizonyultak, míg legkevésbé az ügyvédek adtak helyes válaszokat. 2010-hez képest a Versenytörvény hatókörének ismeretét illetően összességében – minimális mértékű – javulás érzékelhető.

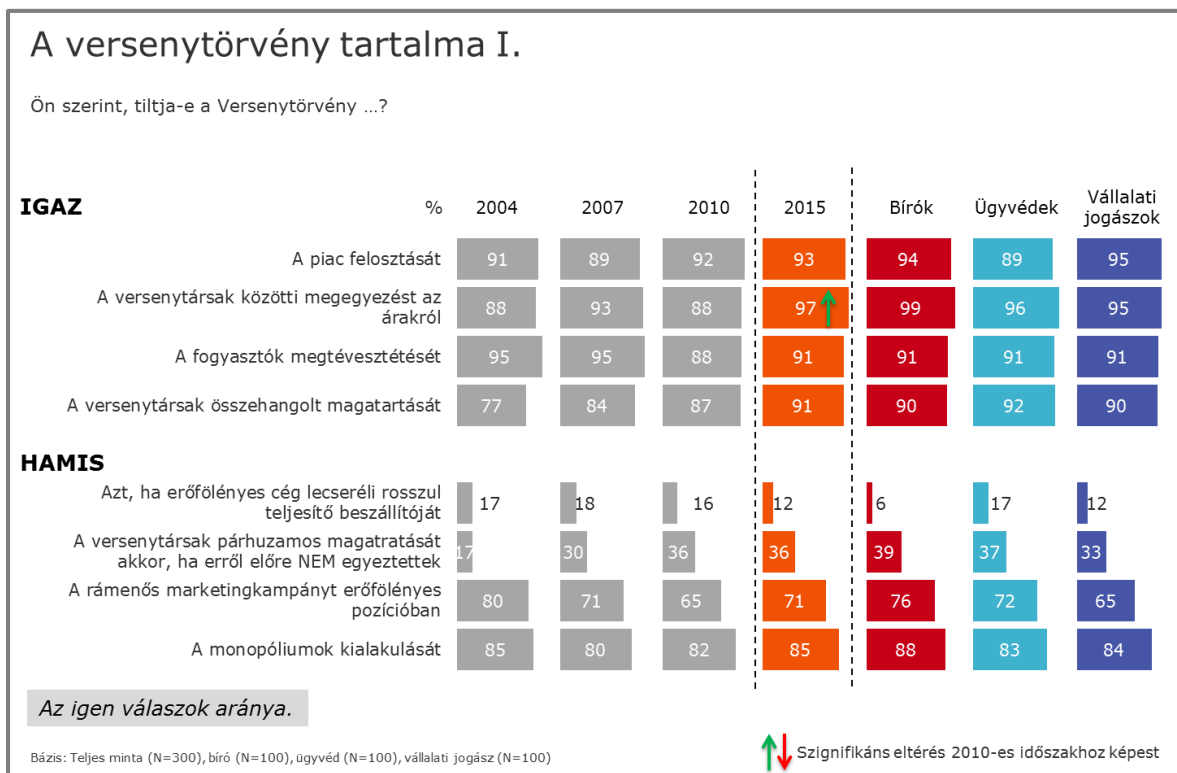

Viszonylag tájékozottak voltak a jogászok a Versenytörvény tiltó rendelkezései tekintetében is. Nyolc tevékenységről kérdeztük, hogy tiltja-e azokat a Versenytörvény. Négyenél (a piac felosztása, megegyezés az árakról, a fogyasztók megtévesztése, versenytársak összehangolt magatartása) az „igen”, további négyenél (erőfölényes cég lecseréli rosszul teljesítő beszállítóját, párhuzamos magatartás, rámenős marketingkampány erőfölényes pozícióban, monopóliumok kialakítása) pedig a „nem” volt a helyes válasz.

Az igaz állításoknál a jó válaszokat adók aránya 90% feletti volt, a hamis állítások esetén viszont nagyobb változatosságot tapasztaltunk: a rossz válaszok aránya 17% és 85% között mozgott).

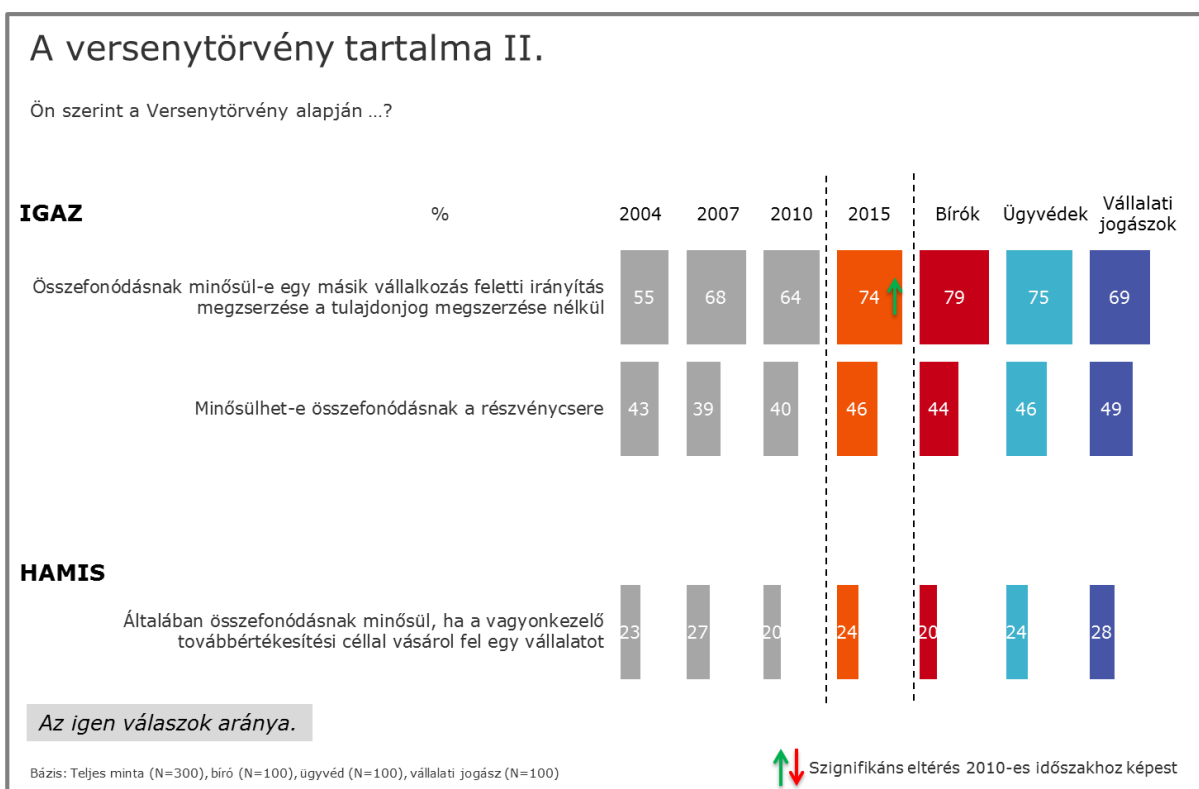
2% adott mind a nyolc tevékenység esetén jó választ (2010-ben egyetlen válaszadó), és négyötödüknél (81%) kaptunk több jó, mint rossz választ (2010-ben 73%).

A korábbi időszakokhoz képest összességében nincs lényeges változás a tiltó rendelkezésekről való tájékozottságban (legfeljebb egy minimális javulás 2010-hez képest).

A jogászok többé-kevésbé tisztában vannak azzal, hogy mi minősül összefonódásnak a Versenytörvény alapján. Háromnegyedük (74%) tudta helyesen (2010-ben még csak 64%), hogy egy másik vállalkozás feletti irányítás megszerzése a tulajdonjog megszerzése nélkül is ebbe a kategóriába tartozik. Azt már kevesebben, mindössze a válaszadók 46%-a tartotta igaznak, hogy a részvénytársaság is összefonódásnak minősülhet. (Itt is javulás tapasztalható 2010-hez képest.)

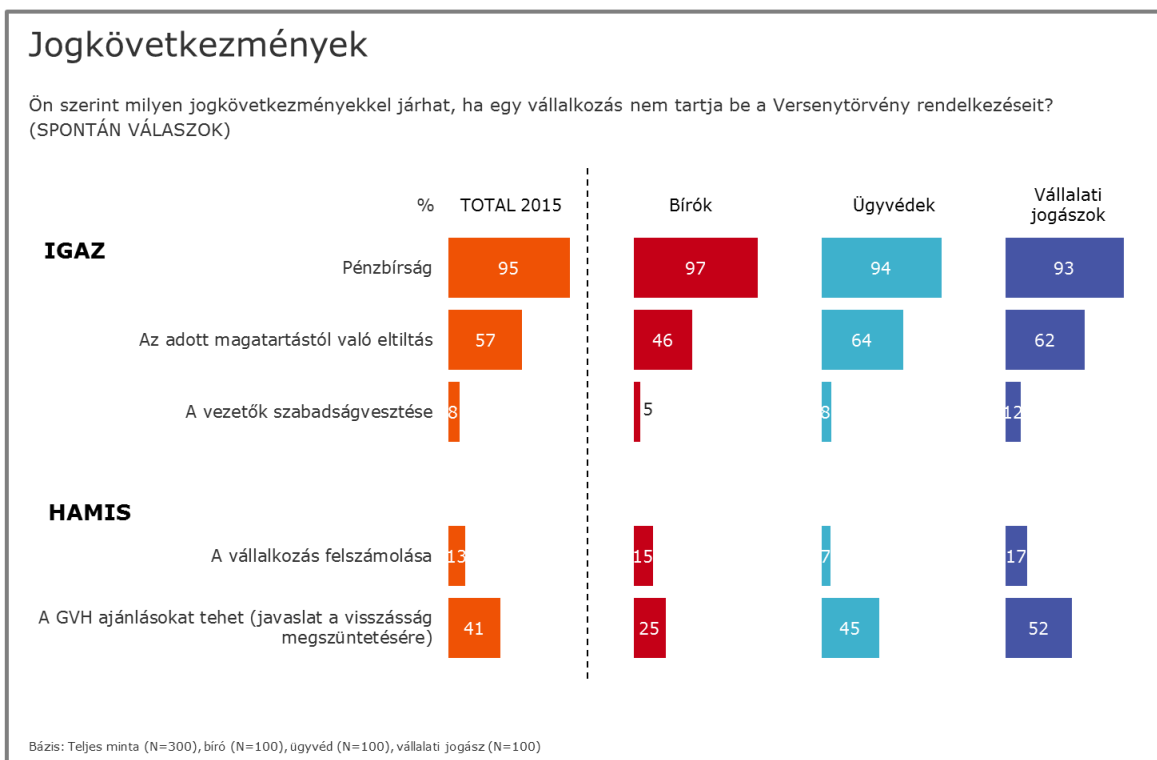
A megkérdezettek többsége (64% 2015-ben és 2010-ben egyaránt) helyesen állította, hogy általában nem minősül összefonódásnak az, ha a vagyongazdálkodó továbbértékesítési céllal vásárol fel egy vállalatot. (A helytelen válaszok aránya kismértékben nőtt 2010-hez képest, 20-ról 24%-ra.)

A jogászok többsége viszonylag helyesen ismeri, hogy milyen jogkövetkezményekkel jár a Versenytörvény megsértése – a nyitottan feltett kérdésre szinte mindenki tudott válaszolni, és a többség jól.

A jó válaszok közül a pénzbírságot említették a legtöbben (95%), és elég sok említést kapott az adott magatartástól való eltiltás is (57%). A feljelentést, eljárás indítását 7% említette, a közbeszerzésből, tenderből való kizárást 2%.

A rossz válasz közül legnagyobb arányban azt említették, hogy a GVH ajánlásokat tehet.

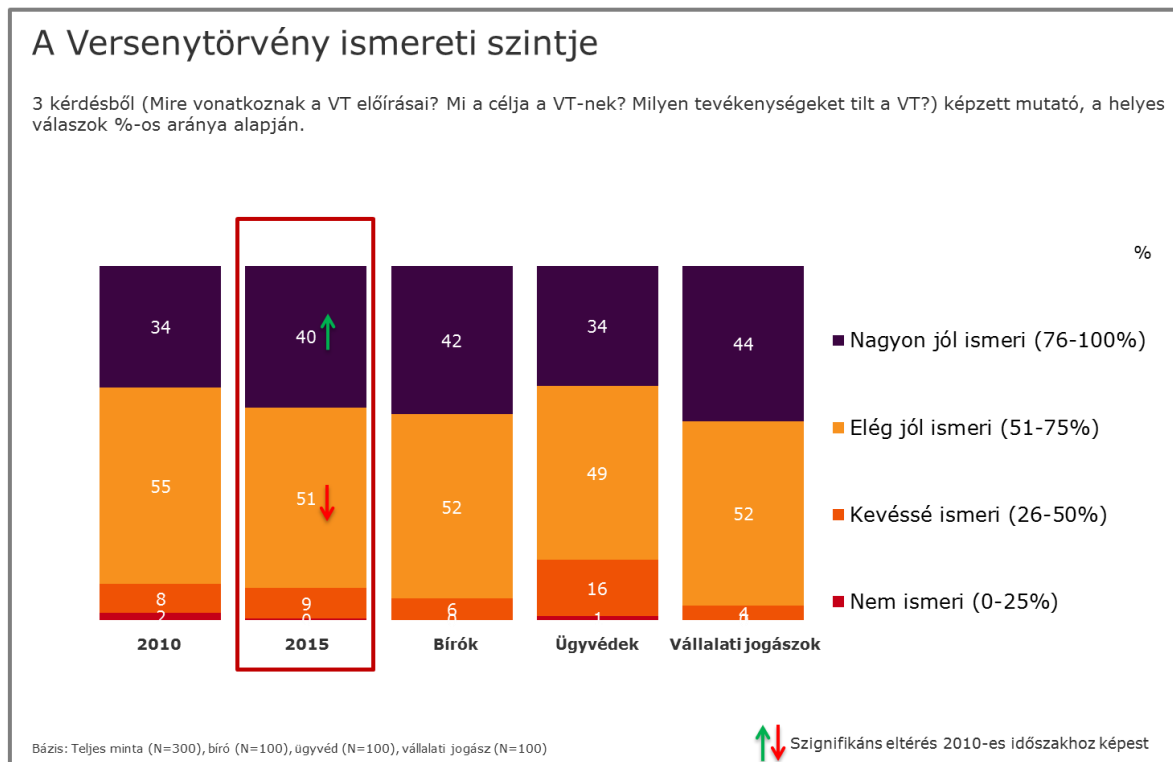

4.3 Összesített ismereti mutató

Három, a Versenytörvényre vonatkozó kérdésből (mire vonatkoznak a Versenytörvény előírásai; mi a célja a Versenytörvénynek; milyen tevékenységeket tilt) képeztünk egy összesített ismereti mutatót. Ez az index azt mutatja meg, hogy egy adott válaszadó az összes, ezzel kapcsolatos kérdés hány százalékára adott helyes választ.

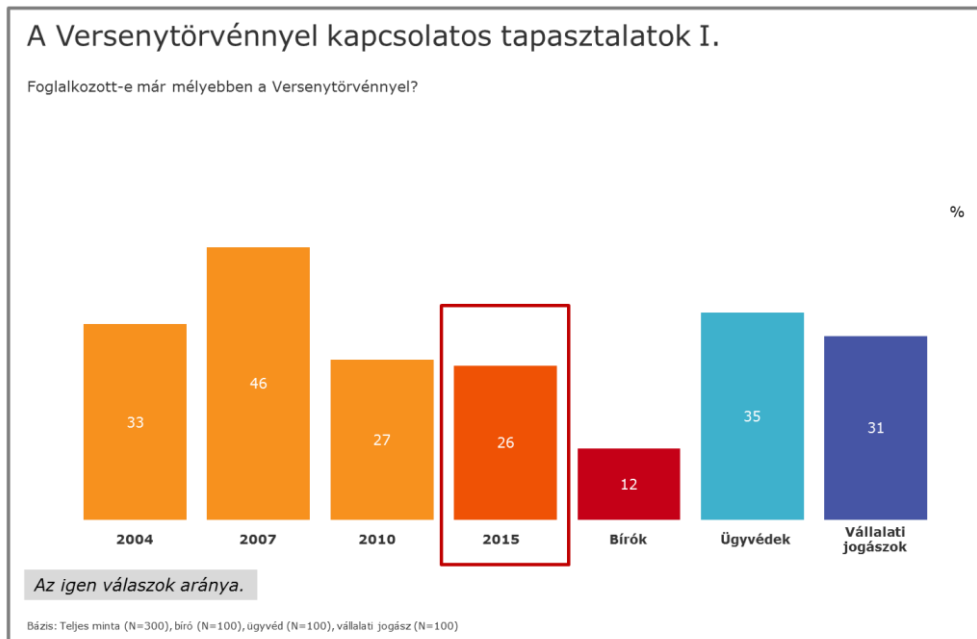
Ez alapján a jogászok növekvő hányada, 40%-a ismeri nagyon jól a törvényt (2010-ben még csak 34%). Ők tehát a kérdések több mint háromnegyedére helyes választ adtak. További 51%-uk ismerete elég jónak mondható (a jó válaszok aránya 51–75%). A törvényt kevésbé ismerők aránya (akiknél már több volt a rossz válasz, mint a jó) 9%, míg nem volt egyetlen olyan válaszadó sem, aki azt gyakorlatilag szinte egyáltalán nem ismerné.

Legalaposabban a vállalati jogászok ismerik a Versenytörvényt.

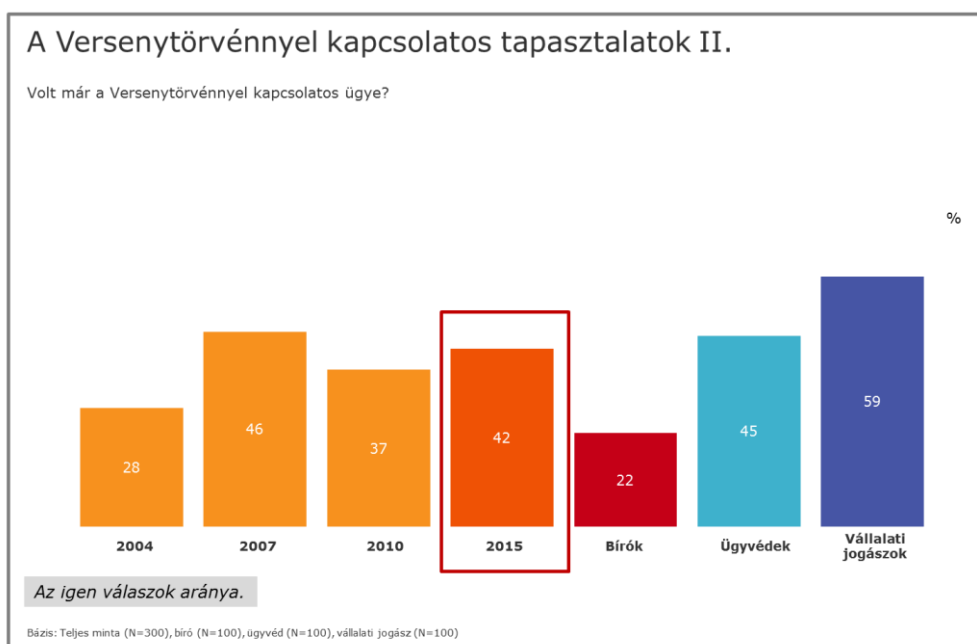

4.4 A Versenytörvény szerepe a jogászok munkájában

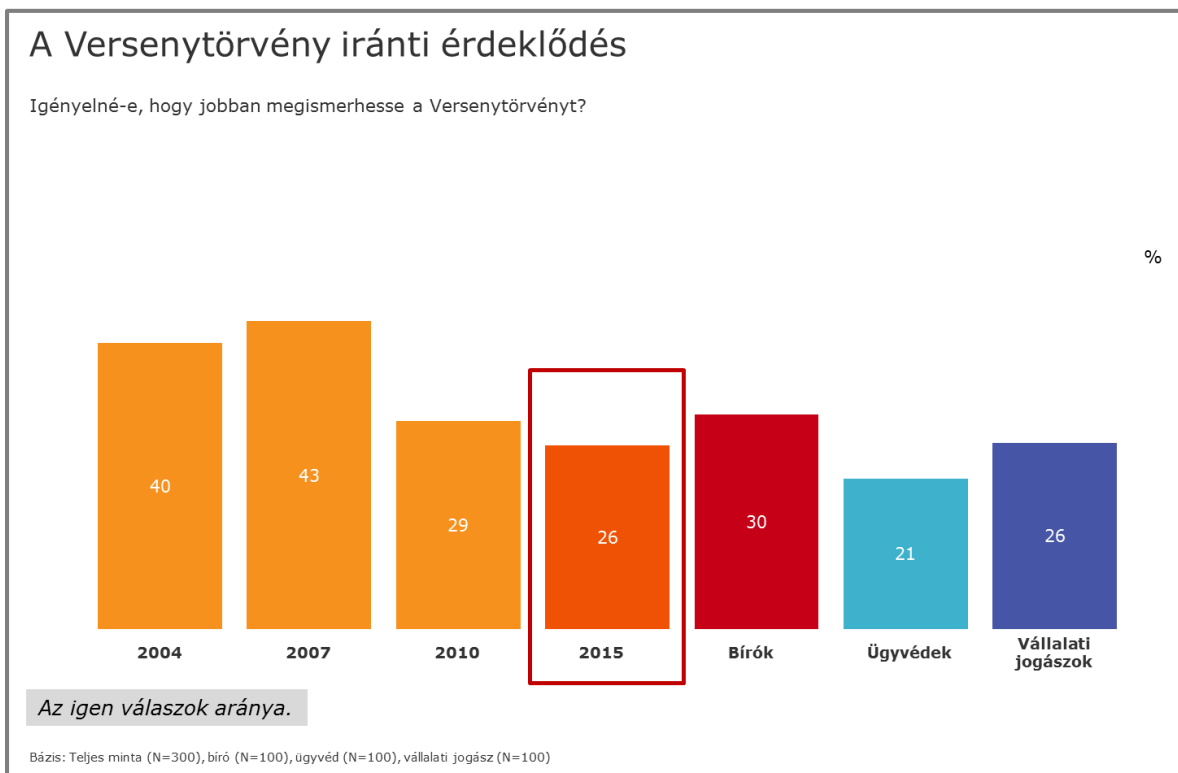
A megkérdezett jogászok 26%-a foglalkozott már mélyebben a Versenytörvénnyel. Legnagyobb arányban (35%) az ügyvédek számoltak be ez irányú tapasztalataikról. A bírók körében ez talán azért alacsonyabb, mert 2015-ben a bírók mintájának mintegy harmadát büntetőbírók alkották.

A vizsgált célcsoport kevesebb, mint felének (42%) volt már a Versenytörvénnyel kapcsolatos ügye – legnagyobb arányban a vállalati jogászoknak (59%), legkisebb arányban a bírók (22%) számoltak be ilyen esetekről.

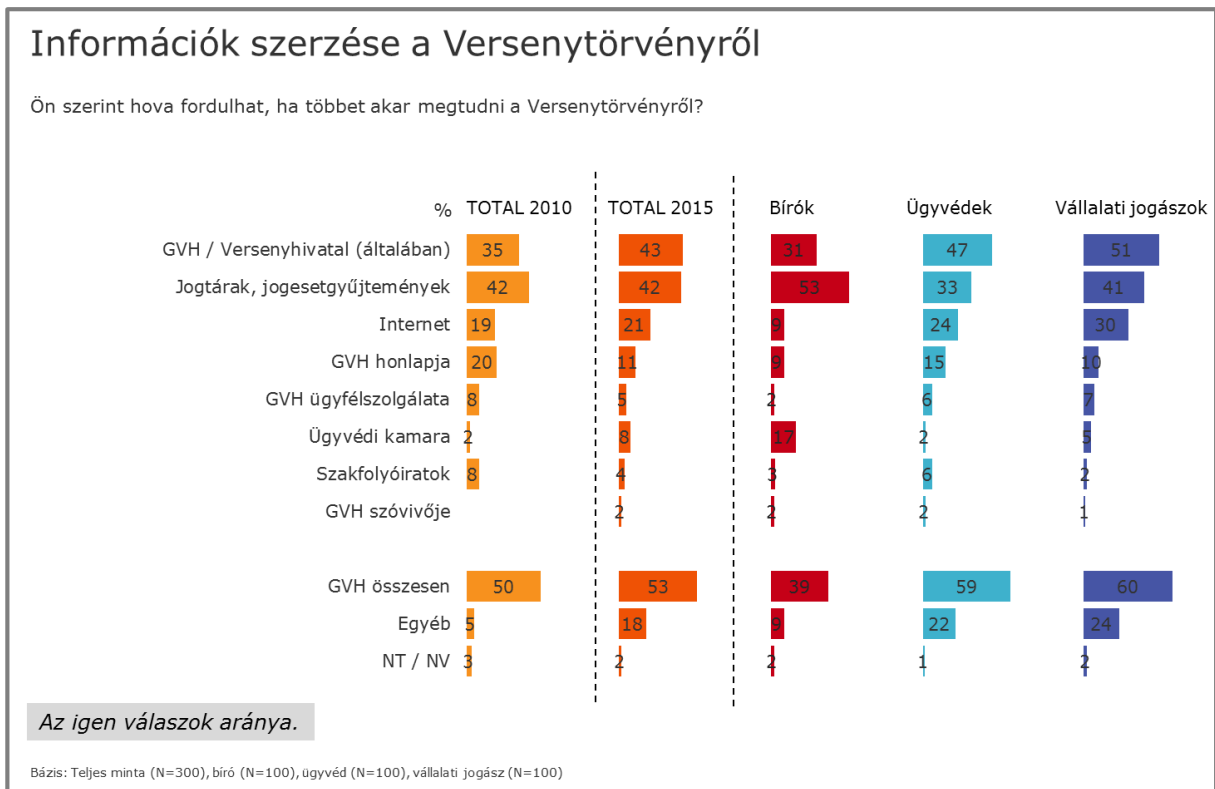

A jogászok 26%-a igényelné azt, hogy jobban megismerhesse a Versenytörvényt. Ez az arány alacsonyabb a korábbi kutatásokban mértéknél. A bírók – akiknek a legkevesebb az eddigi tapasztalatuk a törvénnyel – jelezték a legnagyobb arányban (30%) igényüket ismereteik bővítésére, ugyanakkor a versenyszabályozásban legtapasztaltabb ügyvédeknek mindössze az ötöde (21%) szerezne szívesen további ismereteket e témában.

A Versenytörvénnyel kapcsolatos ismeretek bővítése érdekében a legtöbben (53%) a GVH-hoz fordulnának segítségül (2010-ben 50%): ezen belül 43% említette a versenyhivatalt általában, mint lehetséges információforrást, 11% kifejezetten a GVH honlapját, 5% a GVH ügyfélszolgálatát, 2% pedig a szóvivőjét nevezte meg. A megkérdezett jogászok 42%-a jogtárakból, jogesetgyűjteményekből (is) informálódna, minden ötödik pedig egyéb internetes oldalakon (is) keresgélne.

Az ügyvédek és vállalati jogászok esetében a GVH a fő információforrás, viszont bíróknál a jogtárak, ill. jogesetgyűjtemények.

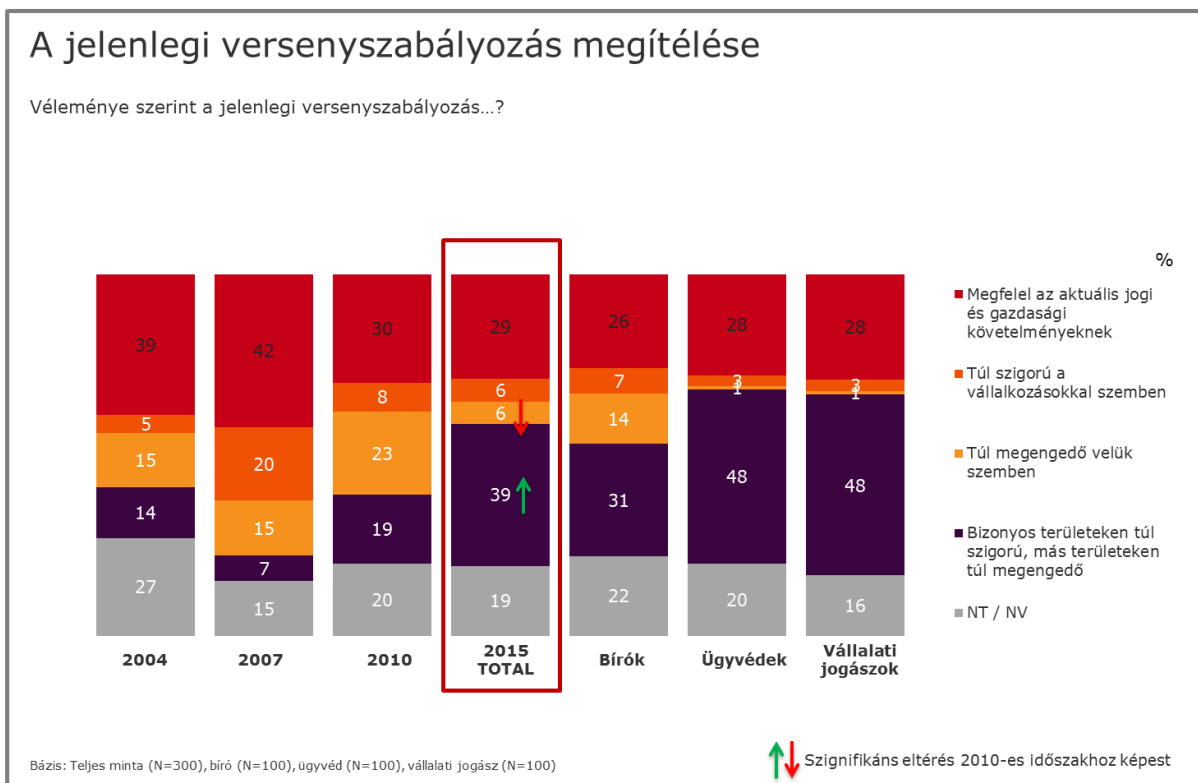

4.5 A versenyszabályozás értékelése

A versenyszabályozás megítélése a jogászok körében semmiképpen sem javult az elmúlt időszakban. 2010-hez hasonlóan jelenleg is kevesebb, mint harmaduk (29%) tartja úgy, hogy a szabályozás megfelel az aktuális jogi és gazdasági követelményeknek.

Az elégedetlenség elsősorban abból fakad, hogy a szabályozást túl kiegyensúlyozatlannak tartják, kétötöd (39%) szerint egyes területeken túl szigorú, másoknál túl megengedő.

A megkérdezettek elég nagy hányada (19%) nem tudott (vagy esetleg nem akart) válaszolni erre a kérdésre.

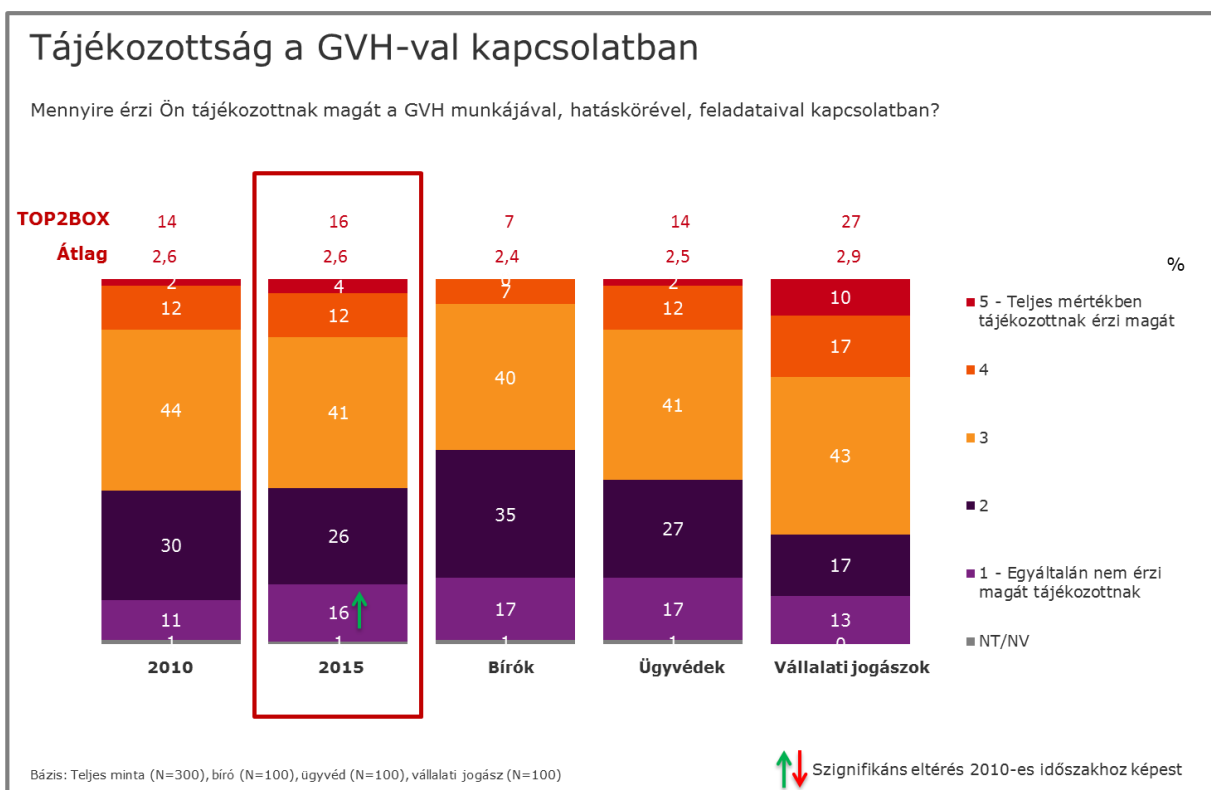
5. A Gazdasági Versenyhivatal ismertsége, megítélése

A kutatás célja volt idén is a GVH ismertségének és megítélésének általános és részletes vizsgálata. A felmért ismeretek érintették a GVH konkrét tevékenységét és jogosultságait is.

5.1 Általános tájékozottság a GVH-val kapcsolatban

Mindössze 4% azoknak az aránya, akik teljes mértékben tájékozottnak érzik magukat a GVH munkájával, hatáskörével, feladataival kapcsolatban, és a tájékozottak köre (4-es vagy 5-ös válasz az 1–5-ig terjedő skálán) is viszonylag alacsony, 16%. A legtöbben közepesre osztályozták ismeretük szintjét (41%), tízből négyen (42%) pedig bevallottan nem érzik magukat tájékozottnak a GVH-val kapcsolatban (közülük 16% egyáltalán nem).

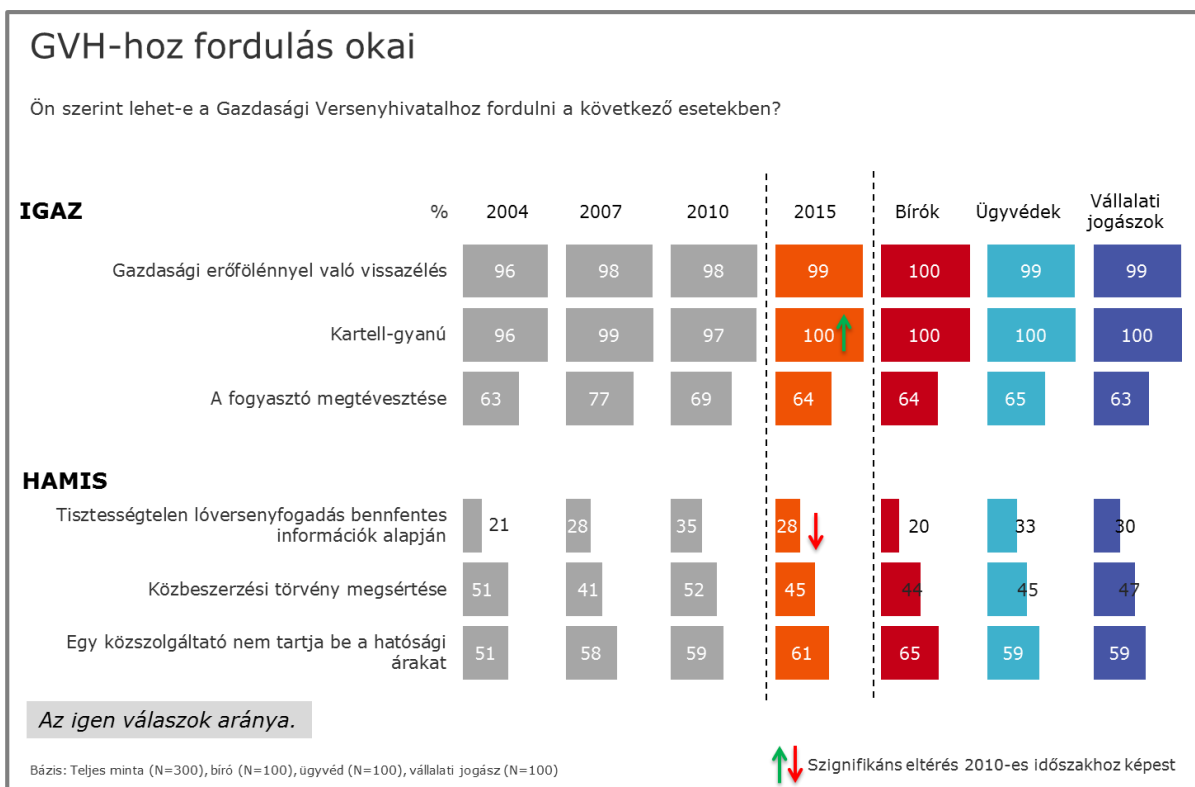
A GVH-ról a vállalati jogászok sokkal tájékozottabbnak gondolják magukat, mint a bírók.

5.2 A GVH működésének ismerete

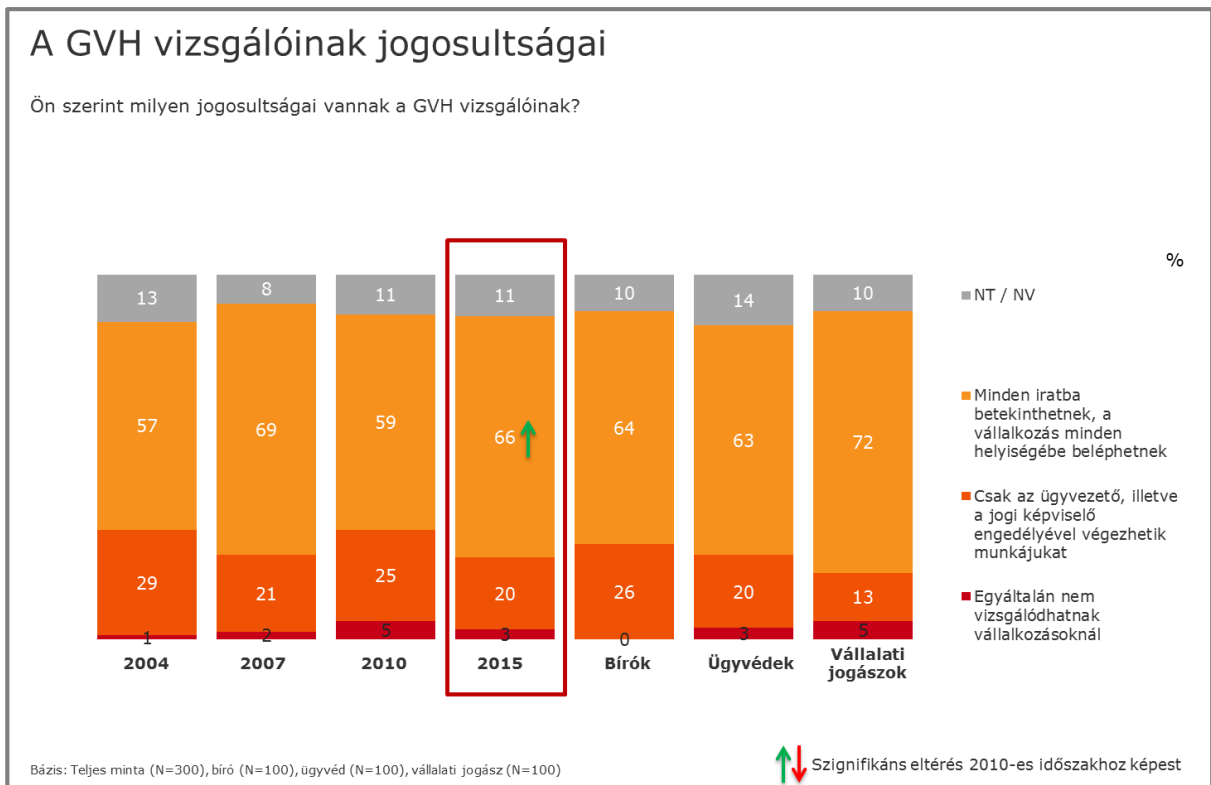
A jogászok szinte kivétel nélkül (99–100%) tudják, hogy a gazdasági erőfölénnyel való visszaélés és kartellgyanú esetén a Gazdasági Versenyhivatalhoz lehet fordulni, de csak kétharmaduk (64%) van tisztában azzal, hogy a versenyhivatal kompetenciájába tartoznak a fogyasztók megtévesztésével kapcsolatos ügyek is. Az előbbi két ügy esetében a korábbi hullámokban is hasonlóan magas volt a helyes válaszok aránya, míg az utóbbi kapcsán 2007 óta egyre kevesebb jó választ regisztráltak.

A fentiekén kívül szerepelt továbbá három olyan ügy is a listánkban, amelyek valójában nem tartoznak a GVH hatáskörébe. Ezek esetében a helyes (azaz a „nem”) válaszok aránya már jóval kisebb volt. A jogászok közel kétharmada (61%) nincs tisztában azzal, hogy a hatósági árak be nem tartása nem tartozik a GVH kompetenciájába. Ugyanakkor 2010-hez képest nőtt a helyes válaszok aránya a bennfentes lóversenyfogadás (66%) és a közbeszerzési törvény megsértése (51%) besorolásakor.

A megkérdezett jogászok kétharmada (66%) tudja, hogy a GVH vizsgálóinak joga van a vállalat összes iratába betekinteni, illetve minden helyiségbe belépni, egyötödük (20%) pedig úgy gondolja, hogy csak az ügyvezető vagy a jogi képviselő engedélyével végezhetik a munkájukat a vizsgálók egy vállalkozásnál. A kérdésre minden tizedik (11%) jogász nem tudott válaszolni.

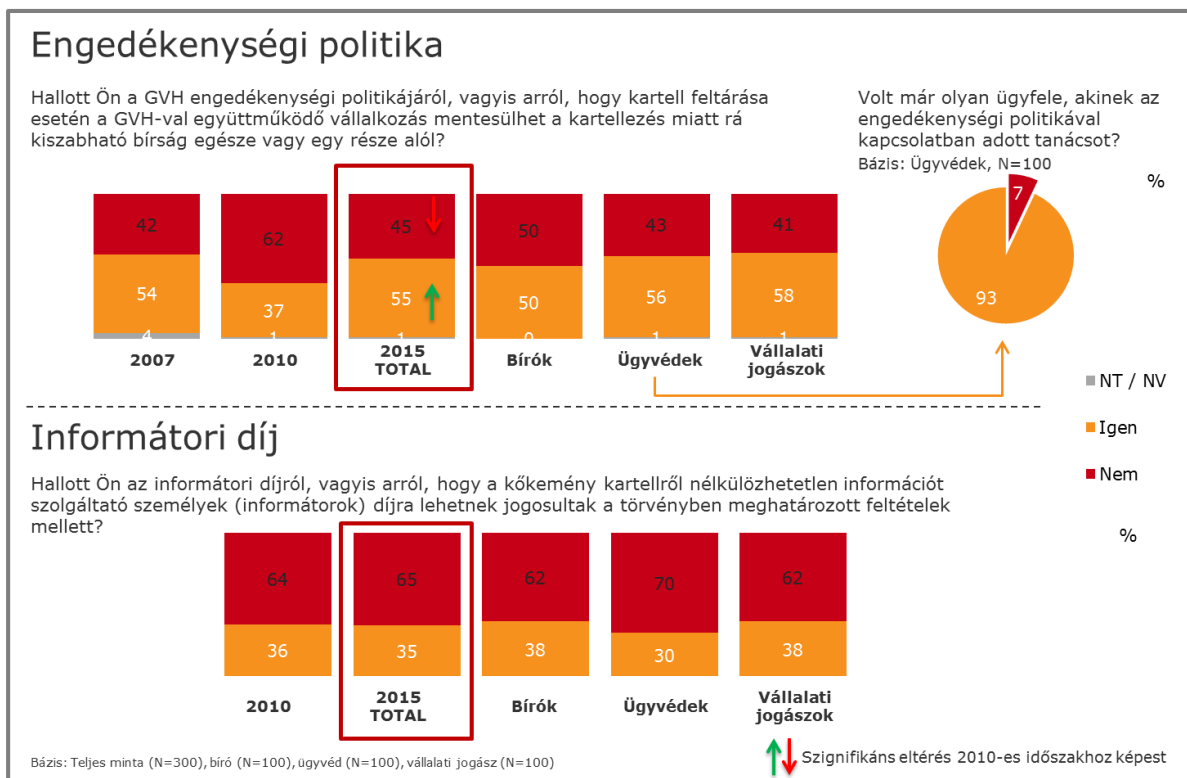
Leginkább a vállalati jogászok tartják, hogy a GVH az összes iratba betekinthe.

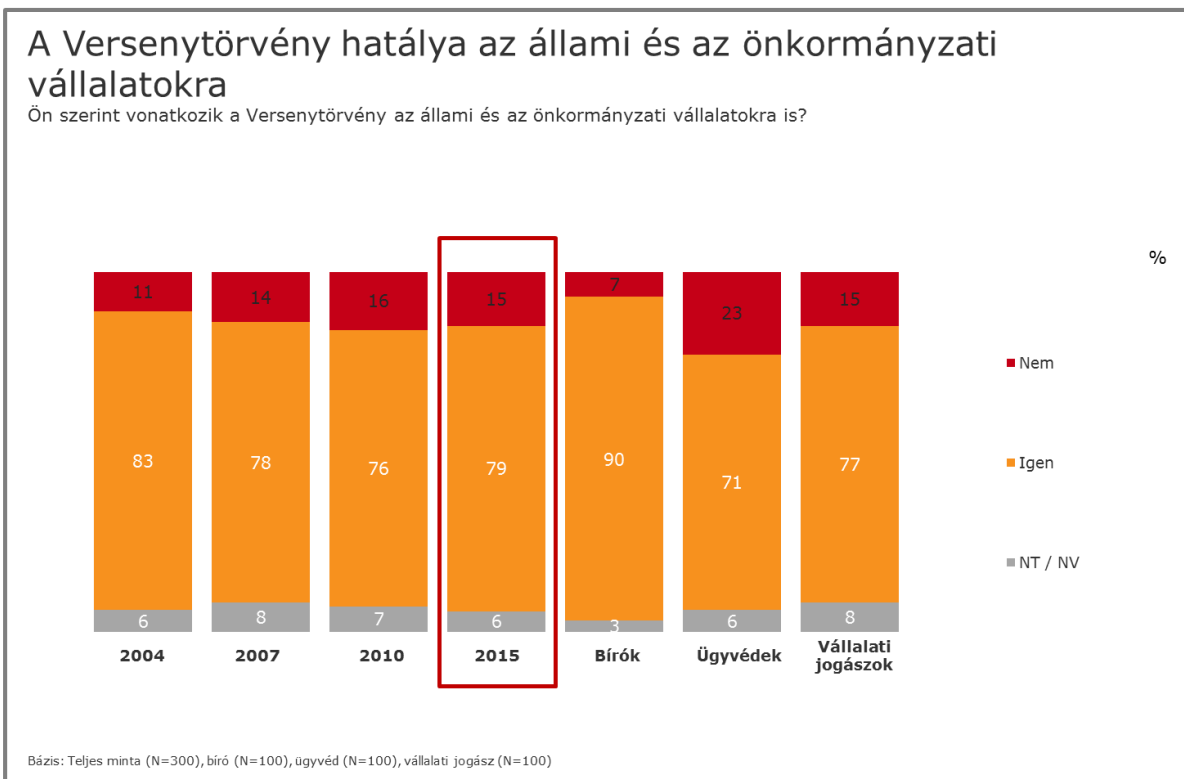
A versenyhivatallal kapcsolatos ismereteket a GVH által alkalmazott két konkrét eszköz, az engedékenységi politika és az informátori díj kapcsán is vizsgálta a felmérés.

A megkérdezett jogászok 55%-a hallott már a GVH engedékenységi politikájáról, azaz tudja, hogy kartell feltárása esetén a GVH-val együttműködő vállalkozás mentesülhet a rá kiszabható bírság egésze vagy annak egy része alól. A vállalati jogászok körében ismerik ezt a legtöbben (58%). Az ügyvédek közül 56% hallott az engedékenységi politikáról, és 7% nyilatkozott úgy, hogy volt már olyan ügyfele, akinek ezzel kapcsolatos tanácsot adott.

Az informátori díjról csak valamivel több mint minden harmadik (35%) jogász hallott már. Ez a mutató az ügyvédek körében alacsonyabb (30%) az átlagosnál.

A jogászok négyötöde (79%) tisztában van vele, hogy a Versenytörvény az állami és önkormányzati vállalatokra is vonatkozik. A bírók körében ez az arány magasabb (90%), mint a másik két szegmensben.

A megkérdezett jogászok közel fele (45%) nem tudott válaszolni arra a kérdésre, hogy milyen eszközei vannak a GVH-nak a gazdasági verseny elősegítésére a vizsgálatok lefolytatásán kívül.

Érdemi választ mindössze 55% adott, és közöttük az egyértelműen helyes válaszokat adók voltak többségben (pl. felvilágosítás, tájékoztatás)³.

Vizsgálatok folytatásán kívül milyen más eszközei vannak a GVH-nak a gazdasági verseny elősegítésére?		
<i>Spontán említések</i>	Említések száma	Százalékos arány
<i>Bázis: Teljes minta (N=300)</i>		
Egyértelműen helyes válaszok		
Felvilágosítás / tájékoztatás	64	21
Ajánlásokat / iránymutatásokat tehet	25	8
Nyilvánosságra hozatal	16	5
Kommunikáció / konferencia / fórumok	10	3
Kimutatások / beszámolók / tanulmányok	6	2
Pereket indít	5	2
Piac figyelése	4	1
Információszerzés	4	1
Kétértelmű válaszok		
Javaslatot tehet jogszabály alkotására / módosítására	22	7
Felhívások / figyelmeztetések tétele	7	2
Állásfoglalásokat tesz közzé	5	2
Bejelentések / panaszok vizsgálata	4	1
Jogszabály előkészítő	3	1
Jogszabályok véleményezése	3	1
Alapvetően helytelen vagy semmitmondó válaszok		
Bírságot szabhat ki	16	5
Szankcionálhat	9	3
Ellenőrzés	7	2
Vizsgálatok	6	2
Eltiltás / kizárás	5	2
Döntések / határozatok	5	2
Kapcsolattartás más hatósággal	4	1
Szabályozás	3	1
Feljelentést tehet	2	1
Engedélyezhet	2	1
Egyéb	17	6
NT/NV	136	45

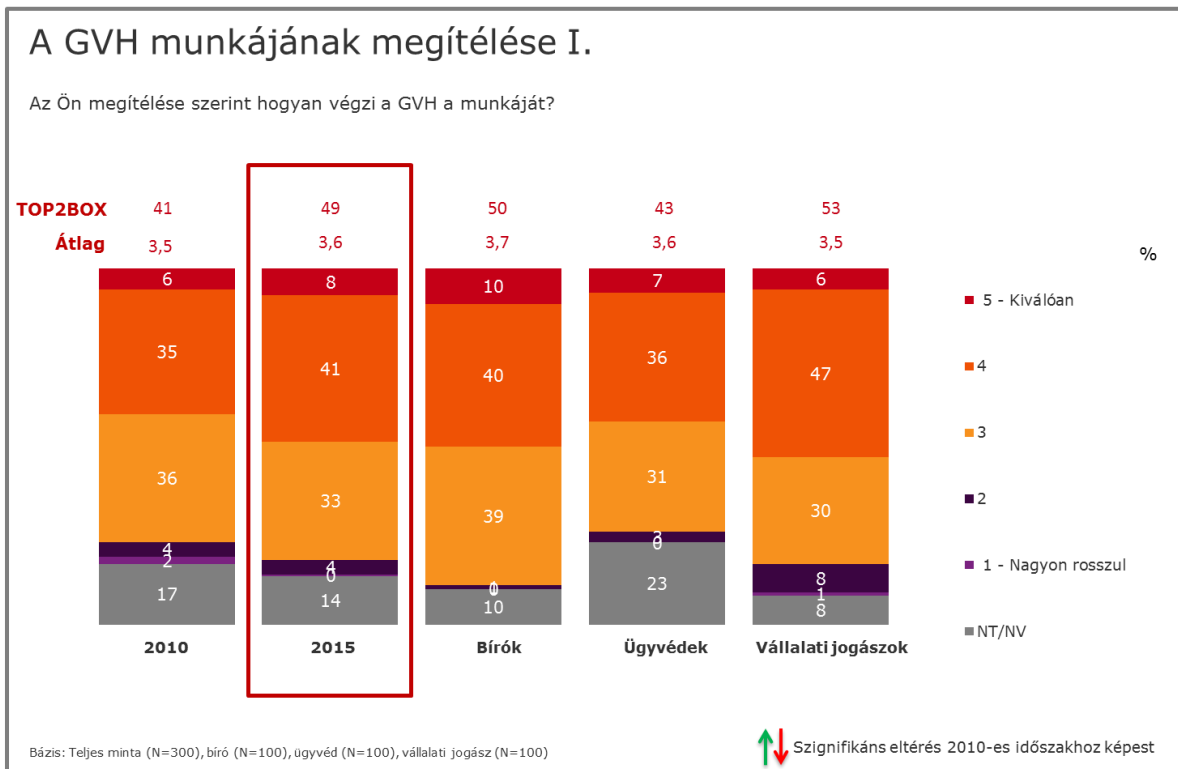
³ A válaszlehetőségek besorolása a GVH instrukciói szerint történt meg. A válaszok közül néhány csak bizonyos megszorításokkal igaz, attól függően, hogy mire gondolt a válaszadó; (például az állásfoglalás, amennyiben a GVH versenypártolási tevékenységéhez tartozó ajánlást jelent, a helyes válaszok közé sorolódna, de ha valami mást, például eljárással kapcsolatos „állásfoglalást”, akkor helytelen vagy semmitmondó válasznak számítana). Ezek a válaszok a „Kétértelmű válaszok” kategóriába kerültek. Az „Alapvetően helytelen vagy semmitmondó válaszok” közé soroltuk az olyan tevékenységek említését is, amelyek egyébként is beletartoznak a GVH vizsgálatának folyamatába, tehát a valóságban nem jelentenek azon túlmutatató eszközöket (pl. szankcionálás, büntetés, ellenőrzés, döntéshozatal).

5.3 A GVH megítélése

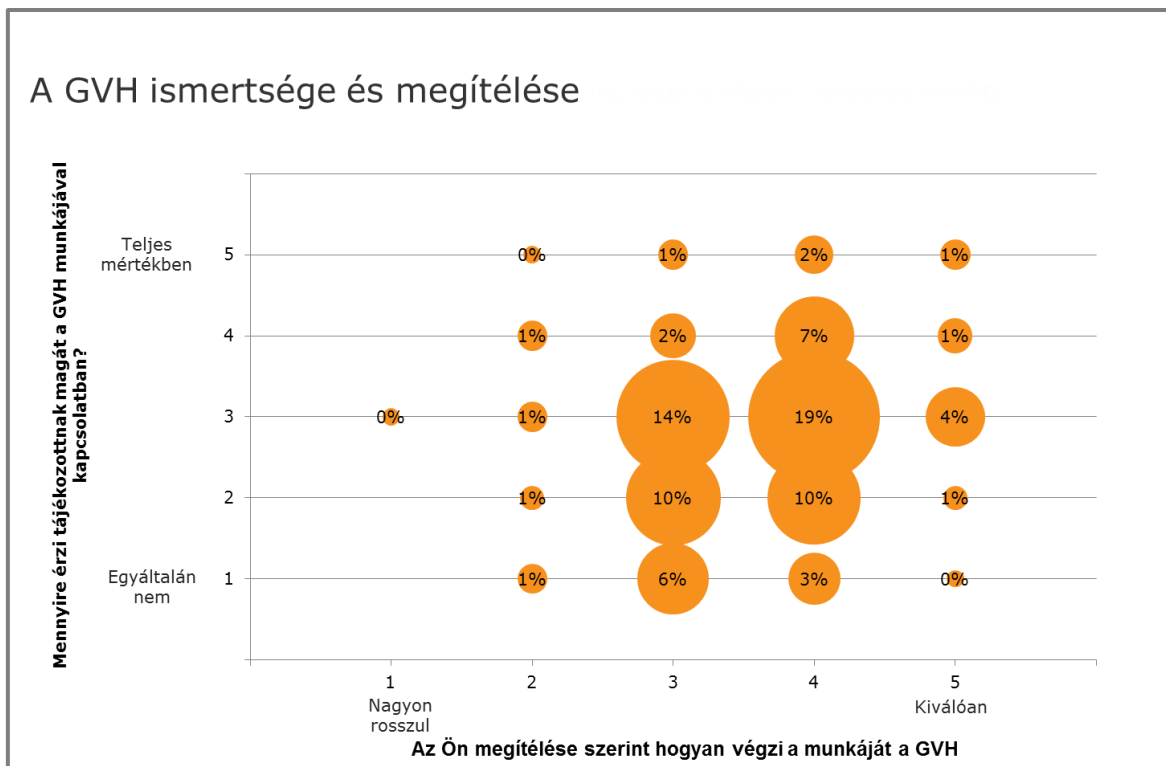
A GVH munkájának értékelésére – az előző hullámmal összehasonlítva – valamivel többen, a válaszadók 86%-a vállalkozott, ami azt sugallja, hogy a korábbi évekhez képest nőtt azoknak a jogászoknak a száma, akiknek kialakult képe, véleménye van a GVH munkájáról.

Továbbra is alacsony, 8% azoknak az aránya, akik kiváló minősítést adtak a GVH munkájára.

A jogászok 49%-a gondolja úgy, hogy a GVH jól vagy kiválóan végzi a munkáját, 33% adott semleges, 5%-uk pedig rossz vagy nagyon rossz értékelést. A GVH munkájával leginkább a bírók elégedettek, 50%-uk adott pozitív értékelést (4-est vagy 5-öst).

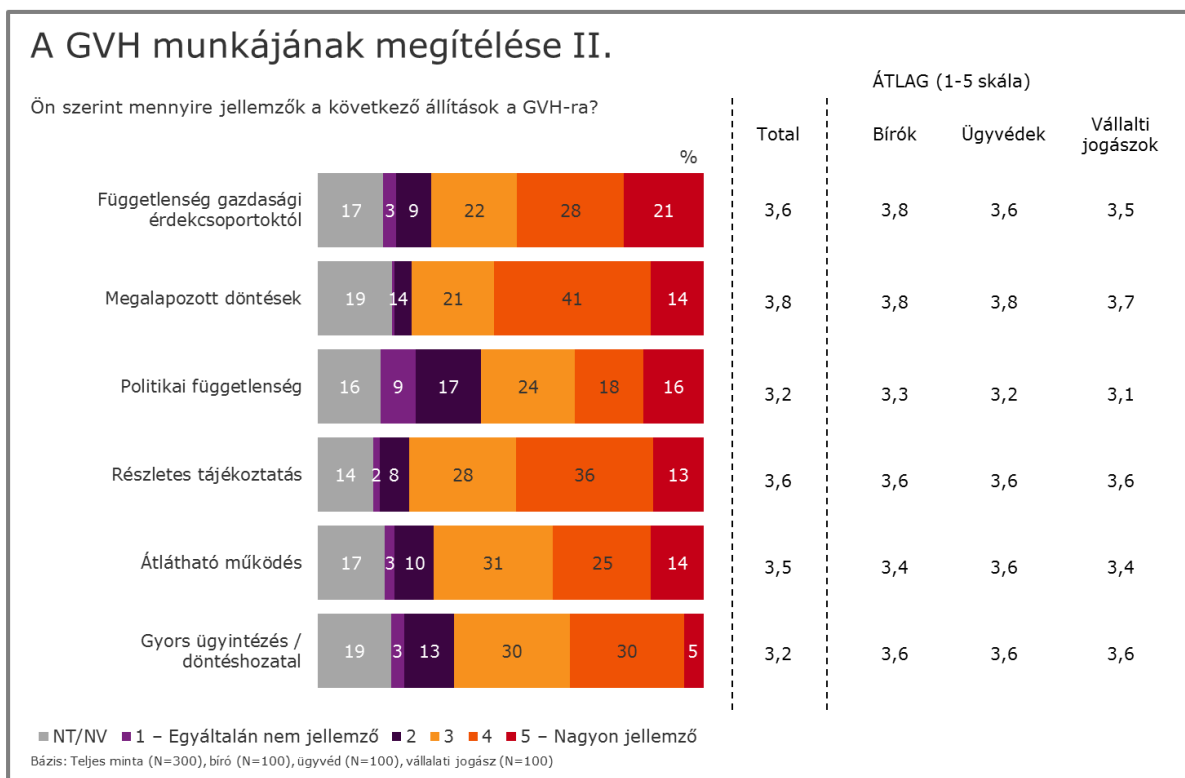
Nincs szignifikáns összefüggés aközött, hogy mennyire érzi magát egy jogász tájékozottnak a GVH munkájával kapcsolatban, és mennyire elégedett azzal. A legjellemzőbb kombináció a közepesen tájékozott és a közepesen vagy inkább elégedett válaszadó.

Bázis: Teljes minta (N=300), bíró (N=100), ügyvéd (N=100), vállalati jogász (N=100)

A GVH munkáját különböző szempontok alapján is véleményezniük kellett a válaszadóknak. El kellett dönteniük, hogy mennyire jellemzik a GVH-t például a megalapozott döntések, az átlátható működés stb. A legtöbben a tájékoztatás részletessége (86%), a legkevesebben pedig a megalapozott döntések alapján (81%) tudták megítélni a GVH munkáját.

Általánosan megállapítható, hogy a véleményt alkotók nagyobb része tartja jellemzőnek a GVH-ra a pozitív jellemzők (szinte) mindegyikét, mint ahányan úgy érzik, hogy az adott állítás nem (igazán) jellemzi a hivatalt. Az átlagok alapján kialakult sorrendiséget tekintve leginkább a megalapozott döntéseket tartják a GVH sajátjának a felsoroltak közül (az 1–5-ig terjedő skálán történő értékelések átlaga 3,8). Legkevésbé a politikai függetlenséget érzik jellemzőnek a GVH-ra.

Korrelációelemzés segítségével vizsgáltuk, hogy mennyire szorosan kötődnek a fent bemutatott jellemzők a GVH általános megítéléséhez, azaz másképpen fogalmazva, mely területeken kialakult percepciók mentén formálódik az általános vélemény.

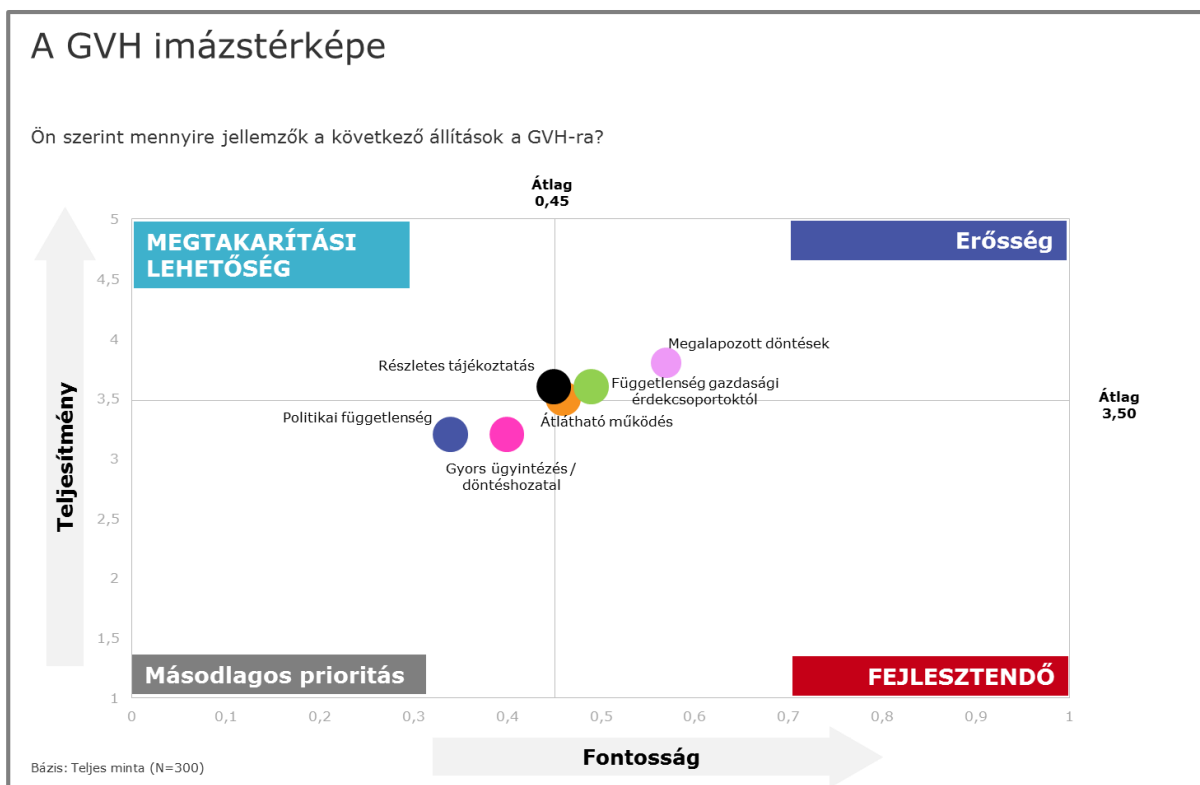
A GVH-ról kialakult általános kép a megalapozott döntések terén történő megítéléssel van a leginkább szoros kapcsolatban (és egyúttal ezen a részterületen viszonylag magas is a GVH teljesítménye). A gazdasági érdekcsoportoktól való függetlenség is lényegesen hozzá tud járulni a GVH pozitívabb megítéléséhez, míg a politikai függetlenségnek sokkal kevésbé egyértelmű befolyásoló szerepe van.

	Korrelációs együttható	Fontossági sorrend	Teljesítmény (átlag 1–5-ös skálán)	Teljesítmény-sorrend
Megalapozott döntések	0,57	1.	3,8	1.
Függetlenség gazdasági érdekcsoportoktól	0,49	2.	3,6	2.
Átlátható működés	0,46	3.	3,5	4.
Részletes tájékoztatás	0,45	4.	3,6	3.
Gyors ügyintézés, döntéshozatal	0,40	5.	3,2	5.
Politikai függetlenség	0,34	6.	3,2	6.

Egy úgynevezett imázstérképen együtt jelenítettük meg az egyes jellemzők fontosságát⁴, illetve a GVH (érzékelte) teljesítményét e jellemzők szerint. Az ábrát négy területre osztja a két dimenzió (fontosság és teljesítmény) középértékénél húzott vonal. A felső két szegmensben vannak a jobban teljesítő elemek, az alsókban a gyengébbek. A jobb oldalon találjuk a fontosabb jellemzőket, a bal oldalon a kevésbé fontosakat.

Ez alapján a jobb felső területen helyezkednek el a GVH erősségei, vagyis azok a jellemzők, amelyekkel elégedettek a válaszadók, és egyúttal fontosak is. Az ide került tényezők teljesítményét (elsősorban a megalapozott döntéshozatalt) mindenképpen fenn kell tartani.

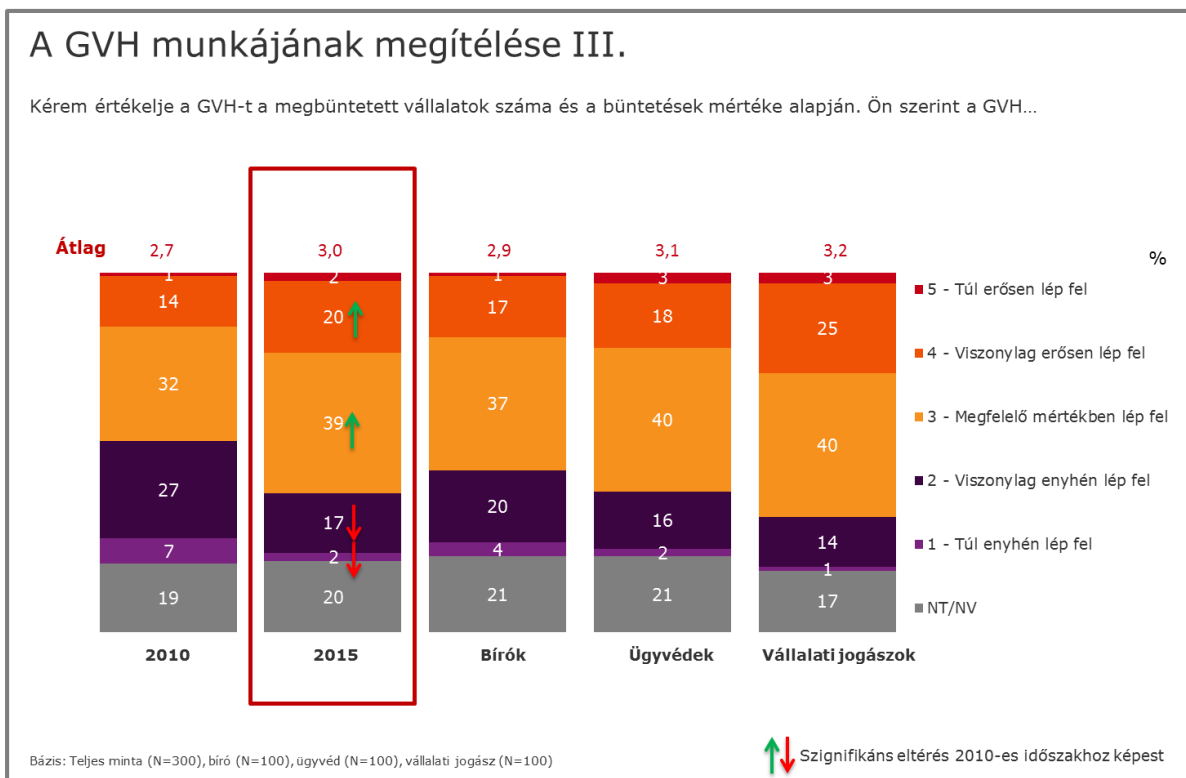
A tényezők egyébként közel egy átló vonalában helyezkednek el, mégpedig olyan – kedvező – módon, hogy minél fontosabb egy tényező, a GVH annál nagyobb teljesítményt nyújt ezen a területen. Nincs tehát olyan tényező, hogy ugyan nagyon fontos lenne, de a GVH túl alacsony teljesítményt nyújt benne, és olyan sincs, ami nem igazán lenne fontos, miközben a GVH feleslegesen „túteljesítené” magát abban.

⁴ A fontosságot az adott jellemző és a GVH összteljesítménye közötti korreláció alapján határoztuk meg.

Az idei felmérés kitért a GVH „szigorúságával” kapcsolatos véleményekre is. A megkérdezettek egyötöde (20%) nem tudta minősíteni a GVH-t ebből a szempontból, kétötöde (39%) ugyanakkor úgy gondolja, hogy a GVH fellépése pont megfelelő a megbüntetett vállalatok száma és a büntetések mértéke alapján. A kevésbé elégedettek körülbelül azonos arányban kérik számon a hivataltól a viszonylag vagy túl enyhe, illetve a viszonylag vagy túl erős fellépést.

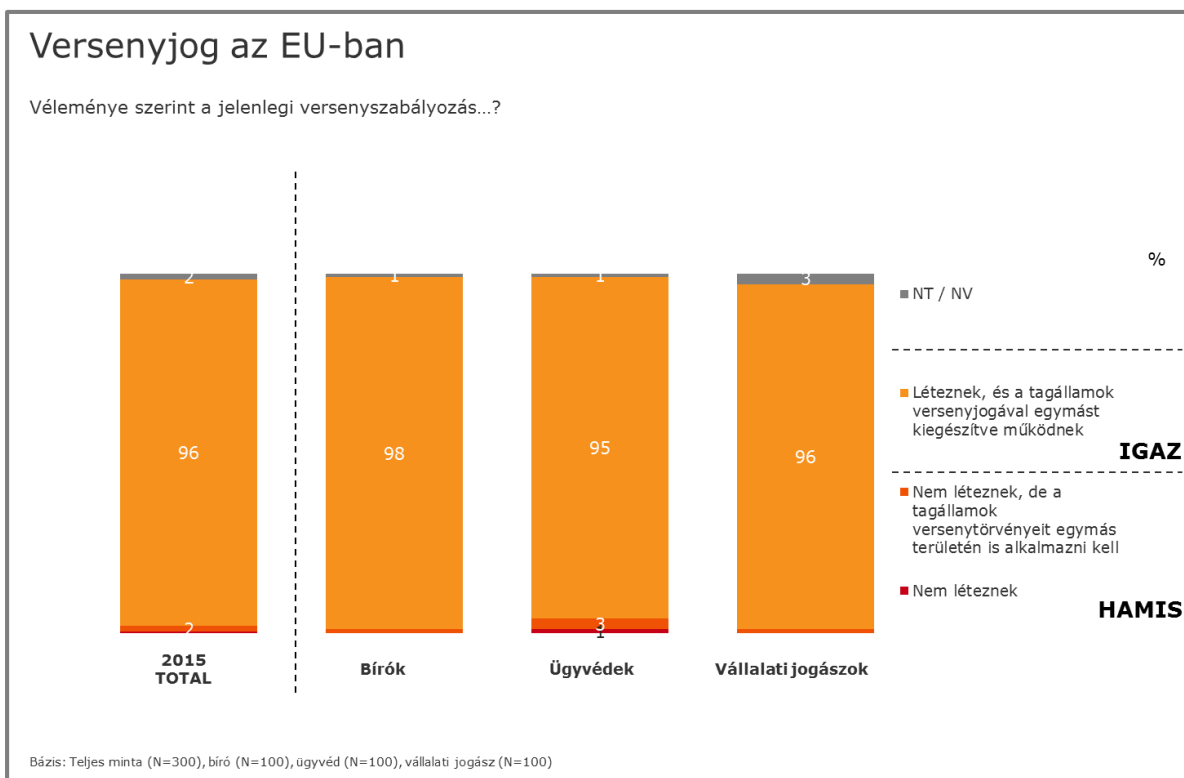
A vállalati jogászok az átlagosnál nagyobb arányban (28% vs. 22%) érzik úgy, hogy a GVH a kelleténél kevésbé szigorúan „szabja ki” a büntetéseket.

Az EU-tagság hatása a versenyszabályozásra

A megkérdezett jogászok szinte kivétel nélkül (96%) tudják azt, hogy európai uniós szinten is léteznek a Versenytörvényhez hasonló szabályok, és a tagállamok versenyjogi szabályozásával egymást kiegészítve működnek.

A helytelen választ adók aránya minimális volt.

A megkérdezett jogászok növekvő hányada, most már négyötöde (81%) gondolja helyesen azt, hogy az Európai Bizottság a tagállamokban, így Magyarországon is vizsgálhat kartellügyeket. Ezt a vállalati jogászok jobban tudják, mint a bírók.

Még többen (85%) tudták helyesen, hogy a GVH nem csak a magyar Versenytörvény, hanem az EU versenyszabályai alapján is eljárhat. Ez a tájékozottság érzékelhető növekedést mutat a 2010-es eredményekkel összehasonlítva. Az ügyvédek tájékozottsága ebben elmarad az átlagtól.

A kérdésben megfogalmazott valótlan állítások közül azt, hogy a közösségi versenyjog csak a multinacionális vállalatokra terjed ki, a jogászok túlnyomó többsége (87%) – helyesen – elutasította. Ugyanakkor mindössze 28%, illetve 41% volt a helyes válaszok aránya a másik két „hamis” állítás kapcsán.

